

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Syntagmata Theologica Sive Principalis Theologiæ Tractatus

Lourenço, Agostinho

Leodii, 1694

Disputatio VIII. De Personâ Spiritûs Sancti.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-80131](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-80131)

sequitur, Verbum per se formaliter procedere ex cognitione futurorum. Omitto alia, quæ in idem fermè recidunt, & ex dictis facile solvi possunt.

383. Difficultas 3. Utrum Verbum Divinum procedat per se formaliter ex scientia conditionata, nempe objectorum sub conditione futurorum? Negativè. Ita P. Soar. lib. 9. de Trinit. cap. 7. num. 9. P. Amicus d. 26. num. 170. P. Tanner. d. 4. q. 4. dub. 3. n. 21. P. Vasq. P. Albertin. P. Arrub. d. 125. cap. 3. num. 12. & alii supra cit. Probatur eadem ratione, quâ supra probavimus non procedere formaliter ex cognitione existentium, quia horum conditionalium determinata cognitio accidentaria est perfectæ comprehensioni Essentiæ; siquidem eadem maneret in se scientia perfectissima, & comprehensiva, si, ut re verâ poterant, non essent talia futura; sicut enim Deus prævidit conditionatam poenitentiam Tyrriorum, quia convertendi essent, poterat videre eorum impenitentiam, si, ut poterant, convertendi non essent; ergo &c. Neque obstat, quod hæc futura non pendeant ex aliquo decreto in Deo actu existente: tum quia satis est, quod sint objectivè libera: tum etiam quia pendent à decreto etiam libero objectivè, in quo etiam fundatur eorum futurum.

384. Ex dictis colliges primò, si dicamus cum communi, Deum cognoscere non entia necessaria, id est, impossibilia, etiam ex eorum cognitione procedere formaliter Verbum. Ita Authores cit. Probatur, quia talis cognitio pertinet per se ad perfectam comprehensionem Essentiæ; siquidem tam necessariò Deus cognoscit illa objecta impossibilia, quàm cognoscit possibilia; ergo &c.

385. Dixi, si dicamus cum communi Deum cognoscere non entia impossibilia, quia quæstio est: An Deusea propriè cognoscat? Probabile enim est, eatenus cognoscere impossibilia, quatenus possibilia cognoscit, quorum mutua repugnantiam identitatis perfectè cognoscit: sicut enim, ut alibi diximus in Metaphysica, idè Deus non potest producere impossibilia, quia potest possibilia producere; ita dici potest, idè cognoscere impossibilia, quia possibilia cognoscit. Dixi etiam non entia necessaria, quia non entia, seu negationes contingentes, ut negatio actualis existentie rei liberæ, non sunt minus accidentariæ respectu perfectissimæ comprehensionis cognitionis divinæ.

386. Colliges secundò, quod hætenus diximus de verbo comparative ad Cognitionem Patris, dicendum esse cum proportionem de Spiritu Sancto comparative ad Amorem Patris, & Filii, seu unius Spiritatoris, nempe ut procedat formaliter, non solum ex Amore Essentiæ, Attributorum, & Personarum, sed etiam ex Amore necessario possibilibus; non ita tamen ex Amore libero. Patet, quia sicut in comprehensione Essentiæ imbibitur cognitio omnis veritatis possibilis; ita in Amore Summi Boni, & summè perfectio, imbibitur Amor complacentiæ in omni bonitate possibili: Item sicut cognitio libera accidentaliter se habet ad absolutam perfectionem cognitionis; ita etiam Amor liber accidentaliter se habet ad summum, & absolutum Amorem; ergo &c. Sed de hoc infra.

DISPUTATIO VIII. De Personâ Spiritus Sancti.

SECTIO I.

An, & qualiter Spiritus Sanctus procedat à Patre, & à Filio?

RES fuerunt de Spiritu Sancto principales hæreses: Prima fuit eorum, qui illi distinctam à Patre, & Filio Hypostasim negabant. Hanc præter Sabellianos, qui unam tantum Personam in Divinis ponebant, contra quos jam supra egimus, docuerunt alii apud D. Hieron. in Epist. ad Galat. cap. 4. & apud D. Athan. in Dialog. 4. de Trinit. Secunda eorum, qui eum divinitate spoliabant cum Ario, & Macedonio Constantinopolitano Episcopo, contra quos etiam jam supra diximus. Tertia fuit eorum, qui confitentes, Spiritum Sanctum esse æquè Deum, ac Patrem, & Filium, & à Patre procedere, negabant tamen procedere etiam à Filio; quo errore ad hæc usque tempora laborant Græci, & Armeni. Quis autem hujus erroris fuerit Author, nondum apud omnes constat. Certum tamen est, errorem illum fuisse antiquum, ad illumq; abolendum plurima coacta fuisse Concilia, inter quæ iussu Eugenii IV. coactum fuit Concil. Florent. anno 1437. ubi Græci conveniunt cum Latinis; sed in patriam reversi, iterum in eundem errorem sunt relapsi, in quo pertinaciter perseverant usque in præsentem diem, qui error est potissima causa eorum Schismatis, & separationis ab Ecclesia Latina. Hujus erroris fundamenta infra proponemus, & dissolvemus. Sit igitur.

Conclusio 1. Spiritus Sanctus, non solum à Patre, sed etiam à Filio realiter procedit. Est de fide, Ita D. Thom. 1. p. q. 36. art. 2. P. Soar. lib. 10. cap. 1. P. Vasq. 1. p. d. 146. P. Præposit. 1. p. q. 36. dub. 1. P. Ruiz d. 67. de Trinit. sect. 1. & sequent. P. Amicus d. 27. sect. 2. n. 19. P. Tanner. d. 4. q. 4. dub. 5. num. 1. P. Arrub. d. 128. cap. 3. num. 12. P. Arriaga d. 53. sect. 1. P. Becan. cap. 6. sect. 2. P. Valent. d. 2. q. 10. punct. 3. P. Martin. d. 30. sect. 1. P. Molin. 1. p. q. 36. art. 2. d. 1. & 2. & omnes alii Doctores catholici.

Probatur primò autoritate Scripturæ Joan. 16. ubi loquens Christus Dominus de Spiritu Sancto: Ille, ait, me clarificabit, quia de meo accipiet, & annuntiabit vobis: si ergo quæ annunciaturus est accipit à Filio, à Filio procedit; siquidem in divinis nequit una Persona aliquid accipere, nisi per originem. Undè D. Cyril. Alex. lib. 11. in Joan. cap. 1. Quoniam, ait, consubstantialis Filio est, proceditq; per eum, omnem ejus habens virtutem, idè ait, quia de meo accipiet. Deindè Joan. 15. Cum autem venerit Paracletus, quem ego mittam vobis à Patre: unam autem Personam ab alia mitti in divinis, est ab illa procedere ex D. Aug. lib. 4. de Trinit. cap. 20. Ab illo itaque, ait, mittitur, à quo emanat: Deindè

Bbbb 3

Joan. 16.

Joan. 16. *Omnia, quæ habet Pater, mea sunt, excepta Paternitate; sed Pater habet potentiam spiritali, ipsamque spirationem activam; ergo hæc etiam habet Filius. Ubi notandum, loqui Christum Dominum de futuro, accipiet, mittam: tunc propter æternitatem, in qua omnes differentie durationis continentur: tunc maxime propter effectum eternum futurum, qui internam missionem supponit.*

4. Probatur secundò ex Conciliis, in quibus hæc veritas definita est, nam in Concil. Nicæno, quod fuit septimum generale apud Græcos lectum est Symbolum cum illa expressione: *Qui ex Patre, Filioque procedit.* Et apud Latinos definitum est in Concil. Later. cap. firmiter de sum. Trinit. ibi: *Spiritus Sanctus, inquit, ab utroque pariter absque initio, & sine, Pater generans, Filius nascens, & Spiritus Sanctus procedens.* Et in Concil. Lugdun. cap. 1. de sum. Trinit. Fatemur, inquit, quod Spiritus Sanctus æternaliter ex Patre, & Filio, non tanquam ex duobus principiis, sed tanquam ex uno principio, non duabus spirationibus, sed una spiratione procedit. Et in Concil. Florent. in litter. unionis, presentibus, & concurrentibus Græcis definitum est, quod Spiritus Sanctus à Patre, & Filio æternaliter est, & essentiam suam, suamque, esse subsistens, habet ex Patre, & Filio, & ex utroque æternaliter. procedit. Hoc idem habetur in Concil. Ephesin. tom. 1. cap. 14. in Chalcedon. art. 5. & 6. in 6. Synod. act. 17. in Toletan. 1. cap. 21. Toletan. 3. cap. 1. & Toletan. 4. cap. 1. & Toletan. 11. cap. 1. in Trident. sess. 7. & in aliis, quæ videri possunt apud Doctores cit.

5. Probatur tertio ex Sanctis Patribus ex D. Athan. in Symbol. ibi: *Spiritus Sanctus, inquit, à Patre, & Filio non factus, nec creatus, nec genitus, sed procedens.* Et Tertul. lib. contr. Praxeam. Tertius, inquit, est Spiritus à Deo (Patre) & Filio. Et D. Hilar. 2. de Trinit. ad finem: *Spiritus Sanctum de Patre, & Filio authoribus esse, confitendum est.* Et D. Amb. lib. 1. de Spir. Sancto cap. 10. Spiritus Sanctus, ait, cum procedit à Patre, & Filio, non separatur à Filio. Et D. Aug. lib. 4. de Trinit. cap. 20. Nec possumus dicere, inquit, quod Spiritus Sanctus, & à Filio non procedat; neque enim frustra idem Spiritus, & Patris, & Filii Spiritus dicitur. Et lib. 15. de Trinit. cap. 26. Sicut habet Pater, ait, in semet ipso, ut de illo procedat Filius, sic dedit Filio, ut de illo procedat Spiritus Sanctus. Et D. Leo 1. Epist. 91. Alius est, inquit, qui genuit, alius, qui genitus est, alius, qui de utroque procedit. Et ex Græcis D. Athan. serm. 4. contr. Arianos & Epist. ad Serapionem: ibi: *Alaudat Apostolus, hæreticum hominem post unam, aut alteram correptionem devota, nisi Spiritum Sanctum profiteantur Deum essentialiter ex Deo Filio existentem, ut nos profiteamur, eos non recipias.*

6. Idem habent ex Græcis etiam D. Basil. lib. 3. contr. Eunom. Dignitate namque, ait de Spiritu Sancto, ipsum secundum à Filio, cum ab ipso esse habeat. Et D. Epiphani. hæres. 69. de Spiritu Sancto dicit: *Ex Patre procedens, & de Filio accipiens.* Et in Anchorat. dicit, Spiritum Sanctum esse ex Filio. Et iterum: *Esse ex Patre, & Filio, & ab utroque.* Et D. Chrysost. tom. 5. hom. 1. de Symbol. Iste est, inquit, Spiritus de Patre & Filio procedens. Et hom. 2. Spiritum Sanctum dicimus Patri, & Filio coequalem, & procedentem de Patre, & Filio. Et D. Cyril. Alex. lib. 13. Thesaur. cap. 2. Ex Filio, inquit, naturaliter, & substantialiter Spiritum Sanctum, sicut ex Patre, provenire credimus. Idem habet lib. 11. in Joan. cap. 1. & 25. & lib. 12. cap. 56. & lib. 5. 6. & 7. Dialogor. de Trinit. & Epist. ad Nestorium, habent etiam D.

Greg. Nyssen. lib. ad Ablatium, D. Greg. Thaumaturg. in regul. fidei, & alii apud Doctores cit.

Probatur quartò ex principiis, quibus utuntur ipsi Græci ad explicandam processionem Spiritus Sancti. Primum est, Spiritum Sanctum emitti, dari, profluere, emanare, procedere per Filium; sed idem est, Spiritum Sanctum per Filium, atque à Filio procedere, ut fuit declaratum in Concil. Florent. ipsis Græcis approbantibus; ergo &c. Secundum est, Spiritum Sanctum esse Imaginem, Verbum, Characterem, Sigillum Filii; sed hæc omnia important originem ab eo, cujus sunt Imago, Verbum, Character, & sigillum; ergo &c.

Tertium est, Spiritum Sanctum esse naturalem Spiritum Filii non minus, quam Patris; sed idè dicitur Spiritus Patris, quia à Patre procedit; ergo quia à Filio procedit, dicitur Spiritus Filii. Quartum est, quia Patrem comparant Soli, Filium radio, Spiritum Sanctum splendori; sed non minus activè splendor procedit à radio, quam radius à Sole; ergo & Spiritus à Verbo.

Quintum est, quia Filium vocant fontem, & autorem Spiritus Sancti; sed hæc important principium originativum; ergo &c. Sextum est, quia dicunt, Spiritum Sanctum esse, sive existere de essentia, de substantia, de hypostasi, de Persona Filii; sed particula de præter consubstantialitatem importat etiam originem Personæ ab ea, de qua existit, aut subsistit; ergo si Spiritus Sanctus existit de substantia, seu hypostasi Filii, originatur à Filio. Septimum est, quia asserunt eodem modo se habere Spiritum Sanctum ad Filium, sicut se habet Filius ad Patrem; sed Filius se habet ad Patrem ut ab eo originatus; ergo etiam Spiritus Sanctus ad Filium ut originatus ab illo.

Probatur quintò rationibus: Prima est, quia Patet per generationem omnia communicat Filio, Paternitate excepta, ut patet ex supra dictis, & ex illo Christi Domini Joan. 16. *Omnia, quæcunque habet Pater, mea sunt;* ergo ei communicat vim spirandi; siquidem vis spirandi non opponitur Filiationi, sed spirationi passivæ; sed posita eadem vis spirandi in Patre, & in Filio, impossibile est, Patrem spirare Spiritum Sanctum, & simul illum non spirari à Filio, cum processio Spiritus Sancti immediatè, & adæquatè sit ab ipsa virtute spirandi; impossibile autem est, quod virtus in Patre, & in Filio sit eadem, & ab ea procedat Spiritus Sanctus, prout est in Patre, & non ita ab ea procedat, prout est in Filio; ergo &c. Confirmatur, quia ex eo, quod virtus productiva creaturæ sit eadem in omnibus Personis divinis, impossibile est produci creaturam ab una Persona divina, & non ab omnibus simul; ergo impossibile est, quod virtus spirandi sit eadem in Patre, & in Filio, & Spiritus Sanctus procedat ab illa in Patre, & non procedat simul ab ea in Filio.

Secunda est, quia in Divinis omnia sunt unum, ubi non obviat oppositio relativa; sed Pater, & Filius non opponuntur in virtute spirativa; ergo &c. Tertia est, quia, ut ex dicendis constabit, si Spiritus Sanctus à Filio non procederet, ab eo non distinguereetur sed distinguitur, ut est de fide; ergo ab eo procedit.

Obijcies 1. Nunquam Scriptura expressè asseruit, Spiritum Sanctum à Filio procedere, cum tamen apertè dicat à Patre procedere. Joan. 15. ibi: *Cum venerit Paracletus, quem ego mittam vobis à Patre Spiritum veritatis, qui à Patre procedit;* ubi Christus Dominus, sicut dixit procedere à Patre, dixisset simul à se ipso procedere, si ab illo

illo procederet; sed ut ait D. Cyril. Hierosolym. *cateches. 16.* Dicamus, inquit, de Spiritu Sancto tantum, quæ scripta sunt, si quid autem scriptum non est, curiosè non scrutemur; ergo Spiritus Sanctus à Filio non procedit.

73. Respondeo ad argumentum negativum non convincere, qui enim unum affirmat, alterum non negat. Præterquam quod loca scripturæ adducta, satis probant hanc veritatem; maximè accedente autoritate Sanctorum Patrum, & Conciliorum. atque etiam regulâ illâ D. Ansel. *lib. de Spiritu Sancto. Quod à Sacra Scriptura tribuitur uni Personæ, aliis tribuendum est, si cum illarum proprietate non repugnet.* Additur, processionem Spiritûs Sancti, licet non sit in Scriptura expressè quoad verbum procedendi à Filio, esse tamen expressè quoad rem significatam, quod satis est, ut hæc veritas potuerit ab Ecclesia definiri, ut fuit definita. Neque enim in Scriptura habetur expressè, quod Spiritus Sanctus sit consubstantialis, & coequalis Patri, & Filio; & tamen hoc à multis Conciliis fuit definitum, & nobiscum credunt Græci. Cur autem Christus Dominus dixerit expressè procedere à Patre, & noluerit expressè dicere, quod à se procederet, rationem tægit D. Aug. ut scilicet omnia referret ad Patrem, tanquam ad primum principium, & fontem totius divinitatis; cum tamen aliunde id huius expresserit, cum dixit: *Quia de meo accipiet: & quem ego mittam vobis à Patre.*

14. In Iobis: Filius dicitur missus ab Spiritu Sancto *Isai. 48.* ibi: Et nunc Dominus misit me, & Spiritus ejus: Idemque habetur, *Isai. 61.* & *Luc. 4.* & tamen Filius non procedit ab Spiritu Sancto; ergo &c. Respondeo Christum Dominum dici missum ab Spiritu Sancto, in quantum homo, cuius missionis denominatio per communicationem idiomatum tribuitur etiam Verbo.

75. Objicies 2. In Concil. Nicæno compositum fuit Symbolum fidei ab omnibus credendum, quod in Concil. Constantinopol. 1. additâ particulâ *Ex Patre procedentem*, iterum fuit approbatum, & simul cautum, sicut & in Synodo Ephesina, sub anathemate, ne quis auderet aliam fidem componere, scribere, aut proferre, quàm quæ in dicto symbolo contineretur; sed ibi non continebatur, nisi processio Spiritûs Sancti à Patre; ergo asserere, Spiritum Sanctum procedere à Filio, est contra decretum horum Conciliorum.

16. Respondeo idè hoc in antiquioribus Conciliis non fuisse expressè definitum, quia de hoc puncto nulla erat exorta controversia; sed erant alii errores corrigendi: postquam verò controversia orta est inter Patres Græcos, & Latinos, veritas catholica constanter definita est in 7. Synodo Nicæna 2. & postea confirmata in Concil. Lugdun. Lateran. & Florent. supra cit. in quibus Græci convenerunt, & consenserunt. Erat tamen eadem veritas in ipsis antiquioribus implicite contenta, ut ostendunt Doctores supra cit. præsertim P. Soar. *lib. 10. de Trinit. cap. 1. n. 8.* Neque in Concil. Constantinopol. & aliis hoc fuit declaratum, quia hæc causa tunc non agebatur, & ad confutandas hæreses, quæ tunc fuerant ortæ, sufficienter visum est illo tantum modo loqui, quo loquitur Scriptura. Neque Ecclesia exprimendo processionem à Filio aliquid contrarium docuit fidei propositæ in eo Concilio, sed eadem expressius tradidit, quod potuit, & debuit; siquidem ad Ecclesiam, & Pontificem Romanum spectat res fidei declarare, quid quid Scholastici conquærantur.

Objicies 3. Multi ex Sanctis Patribus dicunt, Spiritum sanctum à Patre procedere; nulla facta mentione Filii, sic D. Athan. *Dialog. 1. de Trinit. Pater*, inquit, *emittit Spiritum Sanctum.* Idem habent D. Nazianz. *orat. 37.* & 39. D. Cyril. *Alex. Epist. ad Anastasium.* D. Dionys. *lib. de divin. nomin. cap. 2.* Solus, inquit, *fontis supersubstantialis Deitatis est Pater.* D. Athan. *tom. 2. in quest. q. 4.* Deus, & Pater, inquit, *ipse solus est causa duobus, & ingentus.* Et D. Basil. *Epist. 43.* Nullam, inquit, secundum propriam notionem, communionem habet Filius cum Patre. Idem habet D. Greg. Nyssen. *lib. de different. essentia.* Et D. Damascen. *lib. 1. Fidei cap. 11.* Spiritum, inquit, *per Filium esse dicimus, sed ex Filio Spiritum Sanctum non dicimus; ergo &c.*

18. Respondeo primò, hos Patres, (& si qui sunt alii) nullam particulam exclusivam Filii ibi apponere, sicque argumentum nullius esse ponderis; siquidem qui unum affirmat, alterum non negat. Credendum igitur solius Patris mentionem fecisse, propter aliquos illius temporis hæreticos negantes processionem Spiritûs sancti à Patre. Præsertim quia hi, aliique plures ex Sanctis Patribus Græcis, ut supra vidimus, processionem Spiritûs sancti à Filio asseruerunt, & si aliqui id negarunt; aut idè sic locuti sunt, quia pro tunc non adeo expressus erat hic fidei articulus; aut solum negarunt, Spiritum sanctum esse à Filio, ut à primo principio habente virtutem à se.

19. Respondeo secundò specialiter D. Athan. satis expressè docuisse, Spiritum sanctum à Patre, & Filio procedere, ut supra vidimus in ejus symbolo; unde quando solius Patris fecit mentionem, locutus est de Patre, tanquam de primo principio, licet enim à solo Patre procedit. In hoc etiam sensu intelligendi sunt omnes alii Patres, excepto D. Damascen. de quo statim. Ad illud tamen D. Basil. & D. Greg. Nyssen. quatenus dicunt, Filium nullam habere communem notionem cum Patre, intelligendi sunt de Notione personali opposita Patri, qualis non est spiratio activa, quæ solum opponitur spirationi passivæ.

20. Ad locum illum D. Damascen. respondet D. 1. p. q. 36. art. 2. ad 3. eum fuisse in hoc Græcorum errore, sicque illius sententiæ non esse standum. Mihi tamen de tanto Patre id sentire, par non est: Primò, quia D. Damascen. expressè dixit, ut supra vidimus, Spiritum sanctum esse Imaginem Filii; non autem potest esse Imago Filii, quin ab illo procedat, cum processio sit de quidditate Imaginis, ut diximus. Secundò, quia loco citato dicit, Spiritum sanctum esse *per Filium*; non autem potuit ignorare præpositionem *per* in sacris litteris significare efficientiam juxta illud Joan. 1. *Omnia per ipsum facta sunt.* Tertiò, quia eum vocat Spiritum Filii; hoc autem verificari non potest, nisi ratione originis à Filio. Quartò, quia ibidem comparat Spiritum sanctum *splendori*, Filium *radio*, & Patrem *Soli*; sed radius activè procedit à Sole, & splendor à radio; ergo sic procedit Spiritus à Verbo, sicut Verbum à Patre; ergo dicendum est, hunc Patrem non negasse simpliciter, Spiritum Sanctum à Filio procedere, sed solum non procedere à Filio tanquam à primo principio, & fonte, ut ex illius verbis colligitur, quatenus loquens de Patre: *Ipse enim, ait, fons est, & radius, & splendor.*

21. Objicies 4. D. Maximus *Epist. ad Marinum* dicit, Latinos Patres non concedere, Filium esse causam, hoc est principium Spiritûs sancti. Et Leo III. Papa jussit scribi symbolum Constantinopolitanum absque additione *Filioque*, dicendo procedere

procedere à Patre, cum tamen eo tempore jam fuisset additio facta. Respondeo D. Maximum intellexisse causam ut Latini intelligant, non pro principio productivo simpliciter, sed productivo cum dependentia termini producti à principio producente. Ad illud Leonis III. dicimus id fecisse, ut servaretur memoria symboli Constantinopolitani, quæ nova explicatione obliterari poterat; & ut constaret nihil contrarium antiquitati doceri, sed integram retineri fidem antiquam, solis de novo positæ explicationibus.

22. Objicies 5. Pater se solo est sufficiens principium Spiritus sancti; alioqui non haberet à se adequatam virtutem spirativam, sed haberet illius complementum à Filio, quod est falsum; ergo non est cur dicamus, Spiritum sanctum procedere à Filio. Respondeo primò, Patrem se solo esse sufficiens principium Spiritus sancti quoad rationem formalem spirandi, licet non quoad conditionem suppositi; siquidem ad processionem Amoris mutui requiritur duplex Persona; ut ex infra dicendis constabit.

23. Respondeo secundò, Spiritum sanctum procedere etiam à Filio, non ex defectu, seu indigentia potentie spirativæ in Patre, sed ex unitate ejusdem potentie spirativæ in Patre, & in Filio; siquidem ex suppositione, quod eadem virtus spirandi sit in utroque, non potest Spiritus sanctus ab ea produci, nisi prout est in utroque. Pater in productione creaturæ, quæ producitur à tota Trinitate, non ex defectu, seu indigentia virtutis in qualibet Persona, cum quælibet habeat adequatam virtutem producendi creaturam, sed quia ex suppositione quod eadem virtus sit in omnibus, non potest creatura ab illa produci, nisi prout est in omnibus, ideoque dicitur actiones Trinitatis ad extra esse indivisas.

24. Objicies 6. Si Spiritus sanctus procederet à Filio, & hic esset illius productivus, cum Spiritus sanctus non sit etiam productivus alterius Personæ, sequeretur Filium, & Spiritum Sanctum non esse æquales; sed hoc non est dicendum; ergo &c. Respondeo negando sequelam; nam Filius est æqualis Patri, licet Pater, & non Filius sit productivus, ut ipsi Græci affirmant; ergo etiam Filius, & Spiritus sanctus erunt æquales, licet ille, non verò iste sit productivus. Et ratio est, quia æqualitas Personarum attenditur penes Naturam, quæ in omnibus est eadem includens omnem perfectionem simpliciter.

25. Objicies 7. Si Spiritus sanctus procederet à Patre, & à Filio, cum Pater, & Filius sint duo supposita, erunt etiam duo principia; consequenterque Spiritus sanctus erit à duobus principiis, quod est error; ergo &c. Respondeo Patrem, & Filium, licet sint duo supposita, non esse duo principia; siquidem habent eandem virtutem spirativam formaliter. De hoc tamen Sectione sequenti.

SECTIO II.

Qualiter Spiritus Sanctus à Patre, Filioque procedat?

26. **C**ONCLUSIO 2. Spiritus Sanctus æquè procedit à Patre, atque à Filio; neque enim prius, aut perfectius, nec principalius, aut magis propriè, immediatiusque est ab uno, quàm ab alio. Ita Magist. in 1. dist. 12. & 29. cap. ult. D. Thom. 1. p. q. 36. art. 3.

P. Vasq. ibid. P. Soar. lib. 10. de Trinit. cap. 4. P. Ar. rub. d. 129. n. 6. P. Tanner. d. 4. q. 4. dub. 5. num. 21. P. Amicus d. 27. sect. 4. n. 81. P. Arriaga 1. p. d. 33. sect. 1. n. 4. P. Granad. 1. p. tract. 10. d. 3. n. 3. P. Becan. P. Molin. 1. p. q. 36. art. 3. P. Martin. & alii supra cit. Probatur primò ex communi sensu Ecclesiæ, & autoritate Patrum, quos inter D. Ansel. Epist. de processione Spirit. Sancti. cap. 16. rem totam expressis verbis declarat: Non est, inquit, Spiritus Sanctus prius de Patre, quàm de Filio, nec de Filio, quàm de Patre: Nec major, nec minor est existens de Patre, quàm existens de Filio; nec magis, nec minus est de uno, quàm de alio; ergo &c.

Probatur secundò rationibus: Prima est, quia in Patre, & in Filio est eadem numero virtus spirandi, eaque tam propria Filii, quàm Patris; ergo æquè propriè, principaliter, & immediatè producit ut est virtus Patris, atque ut est virtus Filii; consequenterque Spiritus sanctus æquè propriè, principaliter, & immediatè procedit à Patre, & à Filio.

Secunda est, quia Pater, & Filius æquè propriè, & principaliter sunt Deus, licet Filius divinitatem habeat à Patre, & Pater à se; ergo æquè propriè, & principaliter sunt spiratores, licet Filius à Patre habeat virtutem spirandi, & Pater à se. Tertia, quia Pater, Filius, & Spiritus Sanctus æqualiter creant, propter eandem numero potentiam, licet Pater à se, Filius à Patre, & Spiritus sanctus à Patre, & à Filio eam potentiam habeant; ergo etiam Pater, & Filius æqualiter spirabunt, licet Pater à se, & Filius à Patre habeant eam virtutem spirandi.

Quarta est, quia inæqualitas, (si daretur,) aut proveniret ex inæqualitate virtutis formalis spirandi; aut ex inæqualitate suppositi: Non primum; siquidem virtus formalis, nempe volitio, in utroque est eadem numero: Non secundum; siquidem Personalitates sunt æquales, nam quod perfectionis dicit in Patre esse Patrem, dicit etiam in Filio esse Filium; æquè enim identificantur Deitati; ergo cum non appareat ex quo habeant inæqualitatem, æqualiter producent, consequenterque Spiritus sanctus æqualiter ab utroque procedit.

Argues 1. auctoritate D. Aug. lib. 15. de Trinit. cap. 17. ubi affirmat, Spiritum sanctum principaliter procedere à Patre, non absolute, sed comparative ad Filium: Idem, inquit, addidi principaliter, quia & de Filio Spiritus Sanctus procedere reperitur. Idem habent D. Hieron. D. Greg. Nyssen. & Joannes Latinus in Concil. Florent. sess. 24. ubi de Filio: Producit, inquit, & ipse Spiritum sanctum non principaliter, uti Pater. Accedit modus loquendi Patrum Græcorum, quem usurpat D. Hilar. lib. ult. de Trinit. & approbat Eugenius IV. in Decret. de unione, nempe Spiritum Sanctum ex Patre per Filium procedere; sed hæc omnia indicant aliquam inæqualitatem processionis Spiritus sancti à Patre, & Filio; ergo &c.

Respondeo Patres tam Græcos, quàm Latinos illis locutionibus solum velle significare, Spiritum sanctum non procedere à Filio, tanquam à primo principio, id est, improducto, quod est proprium solius Patris, à quo Filius habet virtutem productivam Spiritus sancti; & hoc tantum significatur illis locutionibus. Nunquam tamen concedendum est, Patrem producere, mediante Filio, cum producat eadem omnino virtute, & eodem omnino actu. Sic etiam dici non potest, Filium producere Spiritum sanctum per Patrem, id est, mediante Patre; maxime autem, si idem sit, atque

per virtutem acceptam à Patre; sic enim dicimus de Prætoribus gubernare per Regem, id est, per potestatem à Rege acceptam.

32. Argues 2. Spiritus sanctus procedit à Patre ut à principio à se, à Filio autem ut à principio ab alio; ergo ab illis procedit inæqualiter. Respondeo negando consequentiam; ea enim diversitas à se, & ab alio in principio non tollit æqualitatem spirandi, quia Spiritus sanctus non procedit à Patre, & Filio ut à duobus principiis, ut infra dicemus, sed ut ab uno spiratore, quatenus Pater, & Filius, supposita generatione, æquè propriè, & per se habent eandem virtutem spirativam.

33. Instabis: Licet actio procedens à Causa Prima, & secunda sit eadem indivisibilis, ab illis tamen procedit inæqualiter, quis à Prima procedit per virtutem à se, à secunda autem per virtutem ab alio; ergo idem dicendum erit de processione Spiritûs sancti à Patre, & à Filio, in quibus licet virtus spirandi sit eadem, in Patre tamen est à se, in Filio autem ab alio. Respondeo negando antecedens quoad rationem assignatam; neque enim effectus creatus procedit inæqualiter à Causa Prima, & secunda, quia Prima est à se, secunda verò ab alio; sed quia Prima concurret per diversam virtutem altiore & independentem, secunda verò per virtutem inferiorem, dependentem, & subordinatam in ipsa operatione: at verò Filius, licet à Patre procedat, non ei subordinatur in spirando, neque per diversam virtutem à Patre spirat, sicque est idem, & non diversus spirator à Patre, cum quo æqualiter producit Spiritum sanctum, & eodem modo, ut infra dicemus.

34. Argues 3. Filius spirat propter Patrem, nempe per id, quod accipit à Patre; ergo magis propriè, & principalius spirat Pater, quam Filius; siquidem, ut ait Philosophus: *Propter quod unumquodque tale, & illud magis*. Respondeo negando consequentiam, ad cuius probationem dicimus, proloquium illud solum valere ubi forma participata ab alio multiplicatur, & est diversa; non autem ubi est eadem, ut eadè est virtus spirandi in Patre, & in Filio. Pater, nam Filius est æquè Deus, Omnipotens, Iustus, &c. atque est Pater, quia Deitas, Omnipotentia, & Iustitia in Patre, & Filio est eadè, licet Filio communicata à Patre; ergo ita erit æquè spirator, ac Pater, quia virtus spirativa est eadem, licet Filio communicata à Patre. Patet etià in creatis, nam si eadem albedo reproduceretur ab uno subiecto in alio, hoc non esset minus album, quam illud, quia eadem albedo non potest magis, & minus communicare suum effectum subiecto alioqui capaci; ergo similiter.

35. Argues 4. Spiritus sanctus procedit à Filio immediate, mediatè verò à Patre; siquidem inter Patrem, & Spiritum sanctum mediat suppositum Filii; ergo procedit ab illis inæqualiter. Respondeo negando antecedens: æquè enim immediate procedit Spiritus sanctus à Patre, & à Filio, tam immediate virtutis, cum virtus spirandi sit eadem numero in utroque; eadem autem virtus numero respectu sui non potest esse proxima, & remota: quam immediate suppositi, quia ipsa virtus est æquè indistincta ab utroque supposito, & utrumque est æquè intimum, & immediatum Spiritui sancto; neque enim hic prius à Patre, quam à Filio, aut à Filio, quam à Patre procedit. Undè ad probationem.

36. Respondeo distinguendo antecedens: inter Patrem, & Spiritum sanctum mediat suppositum Filii ordine procedendi; concedo antecedens: ordine spirandi; nego antecedens: mediat ordine

Tom. I.

procedendi; quia prius origine procedit Filius à Patre, quam ab utroque procedat Spiritus sanctus: non autem mediat ordine spirandi, quia non prius spirat Pater, quam Filius, neque immediatius Filius, quam Pater; siquidem, posita processione Verbi, simul, ac semel sunt Pater, & Filius in spirando Spiritum sanctum.

Argues 5. Pater prius origine, quam Filius habet virtutem spirandi; ergo etiam prius origine spirat, quam Filius; consequenterque Spiritus sanctus inæqualiter ab illis procedit. Respondeo negando consequentiam: Pater quidem prius origine habet virtutem spirandi, quatenus illam habet à se, & communicat Filio; non tamen prius spirat, quam Filius, quia, ut supra diximus, non communicat Filio spirationem activam formaliter, sed tantum radicaliter; sicque non supponitur origine spirans, sed simul cum Filio jam producto spirat Spiritum sanctum.

Argues 6. Spiritus sanctus procedit à Filio, ut à verbo proponente immediate bonum; à Patre autem ut à proferente verbum; sed hæc aliquam inæqualitatem indicant; ergo &c. Respondeo negando maiorem: nam propositio boni consistit in cognitione essentiali, quæ eadem est in Patre, & Filio, imò & in Spiritu sancto, & solum appropriativè tribuitur Verbo, quatenus illam habet formaliter ex vi suæ processionis: Undè Spiritus sanctus procedit à Patre, & à Filio, ut ab uno spiratore, quæ ratione sunt unum, & idem principium spirativum æqualiter spirans.

Argues 7. Pater respectu virtutis spirativæ habet se ut *Proprietarius*; Filius verò ut *Usuarius*; siquidem Pater in spirando à nullo dependet, cum id habeat à se: Filius verò dependet à Patre, cum id habeat à Patre; sed *propriarius* magis propriè rem possidet, quam *usuarius* ob rationem assignatam; ergo magis propriè spirat Pater, quam Filius. Respondeo negando maiorem: *usuarius* enim solum habet usum, non proprietatem rei: Filius autem in divinis non habet solum usum virtutis spirativæ, sed etiam proprietatem æquè perfectam, ac Pater, utpote qui cum eadem omnino perfectione, & necessitate eam possidet, ac Pater, licet hic à se, Filius verò à Patre; quod non tollit, quominus Filius eam possideat cum eadem perfectione, & proprietate, ac Pater; sic enim æquè propriè est Deus, ac est Pater, licet Pater habeat à se Deitatem, Filius verò eam habeat à Patre.

Argues 8. Spiratio activa identificata Voluntati Divinæ constituit Spiratorem, sive principium spirans, quod immediate spirat Spiritum sanctum; ergo hic non procedit immediate à Patre, & Filio. Respondeo negando consequentiam: nam cum hoc principium non distinguatur realiter à Patre, & Filio; imò subsistat subsistentiis Patris, & Filii, ejusque proprietates, nempe spiratio activa includatur in Paternitate, & Filiatione, non dicitur propriè mediare inter Personas producentes, & Spiritum sanctum productum; nihil enim dicitur mediare inter idem, & se ipsum. Neque etiam hoc principium facit, quod Spiritus sanctus per accidens procedat à Patre, & Filio; sicut nepos in creatis per accidens procedit ab avo; siquidem tale principium non distinguitur realiter à prima, & secunda Persona, easque postulat formaliter, & per se ad productionem Spiritûs sancti: at verò avus in creatis, & nepotis pater distinguuntur realiter, neque unus per se, & formaliter, sed per accidens alium postulat.

Dubium adhuc est: An Spiritus sanctus procedat à Patre, 42.

CCC

à Patre, & Filio, non solum æquè primò, & immediatè, ut diximus, sed etiam eodem modo? Affirmativè. Ita P. Soar lib. 10. de Trinit. cap. 4. num. 11. Magist. in 1. dist. 29. cap. ult. & Aristod. 1. sum. cap. 3. Arimin. in 1. dist. 12. q. unica D. Thom. in 1. dist. 12. q. 1. art. 2. Marfil. q. 31. art. 3. Aureol. in 1. dist. 12. art. 2. quos citat, & sequitur P. Ruiz d. 69. de Trinit. sect. 5. n. 2. P. Amicus d. 27. sect. 4. n. 107. & alii. Probatur, quia Spiritus sanctus procedit à Patre, & Filio ut ab uno, & eodem principio formaliter spirativo ad unum determinatum terminum, & ad unicam spirationem determinato, ut est definitum in Concil. Lugdun. & Florent. definitibus, Spiritum sanctum procedere à Patre, & Filio tanquam ab uno principio, & unica spiratione; sed terminus procedens ab uno, eodemque principio formali summè determinato ad illum producendum per unam indivisibilem actionem, non potest, nisi uno, eodemque modo ab illo procedere; siquidem diversitas modi procedendi debet oriri ex aliquo principio formali diverso; ergo &c.

42. Dices 1. Non idem est procedere æqualiter, & procedere eodem modo; siquidem Filius, & Spiritus sanctus æqualiter, non tamen eodem modo procedunt à Patre, ut patet; ergo licet Spiritus sanctus æqualiter procedat à Patre, & Filio, non tamen procedet eodem modo. Respondeo negando consequentiam; diversa ratio est, quia Filius, & Spiritus sanctus sunt diversi termini, diversis processionibus, & à diversis principiis formaliter procedunt; ideoque, licet æqualiter, diverso tamen modo procedunt: at verò Spiritus sanctus est idem terminus ab eodem principio, & eadem spiratione procedens; sicque non habet à quo desumatur diversitas aliqua in modo procedendi.

43. Dices 2. Spiritus sanctus exigit procedere à Patre ut locutore, & à Filio ut verbo; hoc autem dicit diversitatem in modo procedendi; ergo &c. Respondeo negando minorem: nam illa exigentia non est in ratione principii formalis, quod necessarium erat ad diversum modum procedendi; aliud enim est exigere duo supposita, aliud illa exigere, ut diversa principia; exigit quidem Patrem, & Filium in ratione suppositi, sed utrumque ut sunt idem in ratione principii, ut infra dicemus.

44. Advertes hic primò, aliquam hic esse controversiam inter Doctores citatos de modo loquendi in hac spiratione Patris, & Filii, quæ tota consistit in quibusdam locutionibus admittendis, aut non admittendis: unde vitanda est omnis comparatio; & propositiones, quæ diversitatem innuunt, & in Patribus, aut Scholasticis reperiuntur, intelligendæ sunt sano sensu, ita ut solum significent, Patrem spirare à se, Filium verò per virtutem acceptam à Patre. Igitur.

45. Advertes secundò, has non esse admittendas: *Pater principaliter spirat: solus Pater propriè spirat: Filius non ita propriè spirat, sicut Pater*: licet primam admittant D. Bonav. in 1. dist. 12. q. 1. & 2. Durand. q. 2. Major. q. 1. Marfil. q. 15. art. 2. nec rejiciat Scot. q. 2. §. Ad argumenta; alias autem teneant Scot. cit. & Henricus in sum. art. 54. q. 7. ad 2. Patet, quia prima fit per comparativum principalis: alia verò continet etiam sensum comparativum, qui semper in hac materia suspectus est; siquidem omne comparativum vi propriæ significationis importat inæqualitatem inter extrema comparata.

Advertes tertio, aliquos admittere has: *Pater prius auctoritate spirat: Pater principaliter spirat: Pater, & Filius, quantum ad ordinem Personarum producendum non æquè, seu uniformiter spirant*: primam enim admittunt D. Bonav. & Marfil. cit. Secundam P. Vasq. 1. p. q. 36. art. 3. cum D. Thom. & Gabr. P. Amicus cit. n. 88. Tertiam autem Henricus cit. ad 1. Gabr. art. 2. conclus. 1. quatenus solum denotant prioritatem originis; verè enim Patri convenit spirare ut primo principio, quod tantum importat prædictæ locutiones. Ego autem ab illis puto omnino abstinendum juxta ea, quæ supra docuimus.

Advertes quarto, facilius admitti posse has: *Pater spirat per Filium, seu mediante Filio: Filius immediate tantum, Pater tum immediate, tum mediatè spirat*: Primam epim tenent Scholastici cum Magist. in 1. dist. 12. & D. Thom. 1. p. q. 36. art. 3. Secundam autem Richard. Uictor. lib. 5. de Trinit. P. Amicus cit. n. 90. Patet, quia ordine procedendi, ut diximus, verè Filius mediat inter Patrem, & Spiritum Sanctum, & prius procedendo à Patre, simul cum Patre spirat: sicut proportionem habet, Abel immediate tantum ab Heva, ab Adamo autem tum immediate, tum mediatè processit, quatenus prius Heva ab Adamo, & deinde ab Adamo, & Heva Abel processit.

Quid autem judicandum sit de his: Spiritus procedit à Filio per Patrem, seu mediante Patre: Filius spirat propter Patrem? Primam admittunt Durand. in 1. dist. 12. q. 3. Torref. 1. p. q. 36. art. 3. P. Ruiz d. 69. cit. sect. 3. quatenus per illam significatur, Filium spirare per virtutem communicatam à Patre. Secundam admittit Palarius in 1. dist. 12. d. unica, & non rejicit P. Amicus cit. n. 4. quatenus efficit eundem sensum, quem efficit prima. Adde tamen P. Amicus non esse absolute admittendas, licet censurâ aliqua dignas non judicet.

SECTIO III.

Utrum Spiritus Sanctus procedat à Patre, & Filio, ut ab uno principio, & duobus suppositis?

Hæc quæstio etiam excitata est occasione erroris Græcorum; ut enim dicerent, Spiritum sanctum non procedere à Filio, sic arguebant contra Latinos: si Spiritus sanctus procedit à Patre, & Filio, utrumque exigit ad sui processionem; ergo exigit duo supposita, à quibus procedat; sed duo supposita, quæ exiguntur ut duo, sunt duo principia, saltem ut quod; ergo procederet à duobus principiis; quod tamen videtur esse contra locutionem Conciliorum, & Sanctorum Patrum. Ut igitur quæstioni, & argumento satisfaciamus: sit:

Difficultas 1. Utrum Spiritus sanctus procedat à Patre, & Filio, ut ab unico principio Affirmativè. Ita D. Thom. 1. p. q. 36. a. 4. P. Soar. lib. 10. de Trinit. cap. 7. n. 2. D. Bonav. Richard. P. Vasq. 1. p. d. 149. cap. 3. qui sententiam contrariam dicunt temerariam P. Mol. 1. p. q. 36. art. 4. d. 4. P. Tanner. 1. p. d. 4. q. 4. dub. 7. n. 2. Torref. q. 36. art. 4. com. p. 2. P. Amicus d. 27. sect. 5. n. 112. P. Ruiz d. 70. de Trinit. sect. 1. n. 1. qui n. 14. contrarium dicit temerarium, & periculosum P. Præposit. 1. p. q. 36. art. 4. dub. 5. ubi hanc sententiam dicit de fide P. Arrub. d. 129. cap. 2. n. 10. ubi

ubi contrariam sententiam dicit temerariam, & errori proximam. *P. Ariaga d. 58. sect. 1. num. 5.* ubi contrariam dicit erroneam.

Probatur primò autoritate Concil. Lugdun. sub Greg. X. cap. unico de sum. Trinit. in 6. ibi: *Dammamus omnes, qui negare præsumpserint, æternaliter Spiritum sanctum ex Patre, & Filio procedere, sive etiam temerario ausu asserere, quod Spiritus sanctus ex Patre, & Filio, tanquam ex duobus principis, & non tanquam ex uno procedat.* Et Concil. Florent. sess. 25. §. *Quid equidem, & §. Ego ab in-eunte, & in litter. unionis.* sub Eugenio IV. ibi: *Definimus, ut hæc fidei veritas ab omnibus Christianis credatur, & suscipiatur, sicque omnes profiteantur, quia Spiritus sanctus à Patre, & Filio æternaliter est, & essentiam suam, suumque, esse subsistens habet ex Patre simul, & Filio, & ex utroque æternaliter, tanquam ex uno principio, & unica spiratione procedit.*

Probatur secundò autoritate Sanctorum Patrum. Ex D. Greg. Nyssen. orat. 1. ad illud Gen. 1. *Faciamus hominem.* Una, inquit, in utroque forma, & principium à Patre in Filio idem est. Et D. August. lib. 5. de Trinit. cap. 13. & 14. ibi: *Futendum est Patrem, & Filium principium esse Spiritûs sancti, non duo principia. Sed sicut Pater, & Filius unus Deus, & ad creaturam relative unus Creator, & unus Dominus, sic relative ad Spiritum sanctum unum principium.* Et D. Ansel. Epist. de processione Spirit. Sanct. cap. 11. *Quoniam, inquit, sicut non credimus Spiritum Sanctum esse de hoc, unde duo sunt Pater, & Filius, sed de hoc, in quo unum sunt, ita non dicimus duo ejus principia, sed unum principium.* Idem habent D. Nazianz. orat. 37. de Spirit. Sanct. & orat. 49. de Fide. D. Athan. orat. 5. contr. Arian. D. Isidor. lib. 1. de sum. bono cap. 15. & alii.

Probatur tertio ratione, quia substantiva non multiplicantur, nisi multiplicata ratione formali; aut quia solam formam dicunt in recto, ut aliqui dicunt; aut quia licet in recto dicant etiam suppositum, formam tamen dicunt principaliter, & per modum independentis, & non adjacentis, ut alibi diximus; sed nomen principium sive Spirator est substantivum, ratio autem formalis spirandi nempe voluntas, & ipsa actualis spiratio est realiter eadem in Patre, & Filio, ut supra diximus; ergo &c. Confirmatur, quia hac eadem ratione tres Divinæ Personæ sunt unus Deus, unus Omnipotens, unus Justus, unus Creator, sive unum Principium creativum, non autem plures Dii, Omnipotentes, Justi, & Creatores substantivè, quia in omnibus substantivè eadem est Deitas, Omnipotentia, Justitia, & Creatio; ergo &c.

Oppositum temerè, ut ait P. Soar. cit. asserunt Durand. in 1. dist. 29. q. 2. & 3. Arimin. in 1. dist. 12. q. 1. dicentes, Patrem, & Filium in rigore non esse unum principium, sed potius duo, licet propter periculum aliter Patres loquantur ad declarandam unitatem virtutis spirativæ, quæ est eadem in utraque Personâ, & unitatem termini producti, illiusque productionis. Ab illis parùm distant Gabr. in 1. dist. 12. q. 1. art. 2. conclus. 2. & art. 3. dub. 1. Ocham. & Altsiodor. lib. 1. sum. cap. 2. quatenus dicunt, posse vocari unum, & duo principia diversis respectibus, admonendo tamen, ut cum Ecclesia loquamur, licet de rigore sermonis possint duo principia appellari: pro quibus:

Argues 1. D. Hilar. lib. 2. de Trinit. dicit, Spiritum sanctum esse à Patre, & Filio authoribus: *Spiritus est; sed idem est author, atque principium;* Tom. 1.

ergo &c. Respondeo D. Hilar. loco citato sumere nomen authoribus adjectivè pro eodem, atque producentibus, quo pacto sunt duo habentes authoritatem producendi, seu spirandi. Ita D. Thom. cit.

Argues 2. Concil. Lugdun. & Florent. cit. dicunt, Spiritum sanctum esse ex Patre, & Filio, tanquam ab uno principio; sed particula tanquam minuit rigorem sermonis, quasi minus propriè dicitur unum principium; ergo &c. Respondeo particulam tanquam non esse diminutivam, sed ostensivam veritatis, ut est Joan. 1. *Vidimus gloriam ejus, gloriam quasi (seu tanquam) unigeniti à Patre:* quæ interpretatio est evidens; liquidem Concil. eâ dictione utuntur ad definiendam veritatem contra hæreticos, & in utroque membro apposita est particula tanquam: ibi: *Tanquam ex duobus, non tanquam ab uno.* Unde quod in uno verè negat, in alio verè affirmat.

Argues 3. Hic non est sermo de unitate principii quo, sive hoc consistat in volitione absoluta, sive in ipsa relatione spiratoris; siquidem manifestum est hanc, & illam esse unam, & eandem in Patre, & Filio; sed de principio quod, quod absolute denominatur principium ut distinctum à termino; atqui non minus Pater, quam Filius, aut Filius, quàm Pater est principium quod Spiritûs sancti, & tale sunt in ratione suppositi, quod est duplex; ergo sicut sunt duo supposita, ita dici possunt duo principia.

Respondeo hic sermonem esse de unitate principii quo, non in abstracto, sed in concreto substantivè significato; ut sic autem est unum, & non duo; aliud enim est loqui de Patre, & Filio in ratione suppositi, in quo sensu sunt duo; aliud de illis loqui in ratione principii, in quo sensu sunt unum, ad quod non obstat multiplicitas suppositi. Patet, quia ut dicantur duo supposita, nihil obstat unitas Naturæ, quæ de connotato significatur à ratione suppositi; ergo etiam, ut dicantur unum principium, nihil obstat multiplicitas suppositi, quod de connotato significatur à ratione principii.

Argues 4. Hoc nomen Principium, quando Pater, & Filius dicuntur unum principium Spiritûs sancti, aut supponit pro Essentia Deitatis; aut pro virtute, seu potentia spirativa; aut pro actuali spiratione, sive relatione spiratoris; aut pro supposito aliquo determinato: Non primum; sicut enim essentia non generatur, neque spiratur, ita neque generat, neque spirat: Non secundum; siquidem Pater, & Filius sunt principium Spiritûs sancti; propriè autem loquendo non sunt virtus spirativa, nec actualis spiratio, nec relatio spiratoris: Non tertium; siquidem quocunque supposito determinatè assignato, falsum est dicere, Patrem, & Filium sunt hæc Persona spirans; ergo supponit pro utroque supposito, quod est duplex; ac proinde duplex est principium Spiritûs sancti.

Respondeo cum P. Soar. P. Ruiz, & P. Amico cit. negando majorem quoad secundam partem; nam hoc nomen principium respectu Spiritûs sancti significat de formali virtutem, seu potentiam spirativam; de materiali autem, seu de connotato significat rationem suppositi communem, & veluti abstractam à duabus Personis, prout habet prædictam virtutem spirandi, operationem, & relationem spirationis. Patet, quia Pater, & Filius sunt unus Deus propter significatum formale, quod est unum, nempe Deitas, licet hæc necessariò postulet tria supposita, in quibus subsistat, & quæ nomen

CCCC 2

Dens

Deus non dicit determinatè, sed indeterminatè; ergo etiam Pater, & Filius erunt unum principium Spiritus Sancti propter unitatem virtutis spiritalis, quæ est significatum formale; licet hoc necessariò postulet duo supposita, quæ nomen principium dicat veluti in communi, & indeterminatè.

61. Argues 5. Si Pater, & Filius essent unum principium Spiritus Sancti; aut essent unum principium, quod esset Pater, & hoc non; alioqui sequeretur, aut Filium esse Patrem; aut complementum ex Patre, & Filio esse idem, quod solus Pater: aut essent unum principium, quod non esset Pater, & hoc etiam non; alioqui sequeretur, Patrem non esse Patrem; ergo &c. Respondeo primò cum D. Thom. 1. p. q. 36. art. 4. ad 4. D. Bonav. in 1. dist. 29. art. 2. q. 1. & aliis, has propositiones: *Pater, & Filius sunt unum principium, quod est Pater: aut unum principium, quod non est Pater: non esse contradictorias*; siquidem in utraque affirmatur principalis copula, ideoque opus non est, quod illarum altera sit vera, imò utraque est falsa; sicut falsæ sunt hæc ob eandem rationem: *Pater, Filius, & Spiritus Sanctus sunt unus Deus, qui est Pater: aut sunt unus Deus, qui non est Pater.* Cum tamen argumentum possit sic instaurari: *Hoc unum principium spiritalium est Pater: Hoc unum principium spiritalium non est Pater*; quæ videntur esse contradictoriæ, cum tamen utraque videatur esse falsa propter rationem in argumento factam.

62. Respondeo secundò cum P. Ruiz cit. scilicet. 2. n. 9. negativam illam: *Hoc principium spiritalium non est Pater: esse veram, intelligendo Patrem præcisè, quin inde sequatur, quod Pater non sit Pater, licet Pater, & Filius sint hoc principium spiritalium*; siquidem suppositio simplex mutatur in suppositionem personalem; sic enim si diceret: *Trinitas non est Pater: intelligendo Patrem præcisè, non liceret syllogizare: sed Trinitas est Pater, Filius, & Spiritus sanctus; ergo Pater non est Pater.*

63. Argues 6. Si Pater, & Filius de rigore sermonis dicendi essent unum principium Spiritus Sancti, sequeretur, posse etiam dici idem principium Spiritus Sancti: Primò, quia unum, & idem æquivalent in significatione, & mutuo se inferunt: Secundò, quia unum in substantia facit idem: Tertiò, quia idem, & diversum, seu distinctum immediate opponuntur, ita ut, quolibet ente assignato, necessarium sit, aut esse idem, aut distinctum ab alio, Pater autem, & Filius non sunt diversa principia; ergo idem: Quartò, quia unitas virtutis spiritalis efficit, quod Pater, & Filius sint unum principium; ergo etiam identitas virtutis spiritalis efficit, quod sint idem principium; sequela autem est falsa: Pater enim, & Filius de rigore sermonis non sunt idem principium; siquidem relativum idem refertur ad suppositum, non prout est activum, sicut refertur principium, sed prout est suppositum; Pater autem, & Filius non sunt idem, sed duo supposita; ergo &c.

64. Respondeo cum D. Thom. cit. art. 4. ad 6. Caiet. P. Ruiz cit. n. 12. concedendo sequelam; nam absque improprietate concedi potest, quod Pater, & Filius sint idem principium Spiritus Sancti; siquidem relativum idem potest significare solam identitatem in præciso ratione habentis virtutem spiritalis; sicut unum principium significat unitatem illius; sic enim Pater, & Filius propter unitatē, & identitatem Deitatis, dicuntur unus, & idem Deus.

65. Argues 7. Hoc nomen Principium est adjectivum; siquidem non significat Personam, sicut Pater, & Filius; neque substantiam, sicut Deus,

sed proprietatem Personæ; ergo ratio principii multiplicanda est pro numero suppositorum. Respondendo negando antecedens; principium enim est nomen substantivum, cuius ratio non pendet ex re significata, sed ex modo significandi; habet autem modum significandi substantivæ.

Argues 8. Formale significatum principii est duplex in Deo, & in Patre: aut saltem in Patre, & in Filio; siquidem Paternitas est una ratio principii; spiratio activa est altera ratio principii: Deinde Pater habet rationem principii generativi, & Filius rationem principii spirativi; ergo saltem Pater, prout est principium generationis, & Filius prout est principium spirationis, erunt duo principia. Respondendo Deum nullo modo esse duo principia, sive consideres solam Personam Patris, ut est principium generans, & spirans; sive consideres duas Personas, nempe Patrem ut generantem, & Filium ut spirantem; sic enim efficaciter colligitur ex Concilio Lugduno. & Florentino, ac ex Patribus supra cit. qui absolute, & universaliter negant duo principia Spiritus sancti, & clarius expressit D. Anselm. Episcopus de Processione, cap. 11.

Et hujus argumenti ratio est, quia ad pluralitatem substantivam, ut ait D. Thom. cit. art. 4. ad 2. requiritur, non solum multiplicitas formæ, quæ dicitur de formali, sed etiam suppositorum; sic tres Divinæ Personæ assumentes eandem humanitatem, non dicerentur tres homines, sed unus homo: cum autem Pater sit unum suppositum, licet haberet in se duas proprietates realiter distinctas principii, non potuisset appellari duo principia: & multò minùs, cum duæ illæ rationes principii realiter identificentur in Patre, ut identificantur Paternitas, & spiratio activa. Deinde Pater, & Filius, licet sint duo supposita, quia tamen in ratione principii Spiritus sancti sunt unum ob unitatem formæ, debent appellari simpliciter unum principium. Hæc cum communi.

Nihilominus ratione principii generativi, & spirativi existimo dici posse in Divinis duo principia, non simpliciter, sed cum addito: pro quo: Dico 1. Pater potest dici duplex principium respectu Filii, & Spiritus sancti, non simpliciter, & reale, sed cum addito, nempe virtuale. Ita P. Vasquez. 1. p. d. 155. cap. 5. n. 17. Probatur prima pars, quia virtus generativa, sive consistat activè in Intellectione, sive in Paternitate; & virtus spirativa, sive consistat activè in volitione, sive in relatione spiratoris, prout supra diximus, sunt idem realiter, cum inter se non opponantur; sola autem quæ opponuntur, realiter distinguuntur; ergo sicut in Divinis non dantur realiter duæ potentie distinctæ; ita neque realiter, & simpliciter duo principia; consequenterque Pater non poterit dici duplex principium reale, & simpliciter.

Probatur secunda pars, quia virtus generativa, & spirativa in qualibet sententia, distinguuntur virtualiter; ergo licet Pater, & Filius non possint dici duplex principium respectu Spiritus Sancti propter unitatem ejusdem virtutis spiritalis, quæ in utroque est una, & eadem; Pater tamen poterit dici duplex principium virtuale respectu Filii, & Spiritus Sancti, propter multiplicationem virtutis generativæ, & spirativæ, quæ in Patre est virtualiter multiplex & distincta.

Dico 2. Pater ut est principium Filii, & Filius ut est principium Spiritus Sancti, possunt dici duo principia, darique ad intra duo principia, non simpliciter, & realiter, sed virtualiter. Ita P. Sotus lib. 10. de Trinitate. cap. 7. n. 8. P. Arias 1. p. d. 53. n. 6. Probatur.

Probatur prima pars ex proximè dictis n. 68. quia licet supposita realiter distinguantur, non ita inter se realiter distinguuntur virtus generativa, & spirativa; sed concreta substantiva sequuntur unitatem, aut multiplicitatem formæ, seu quali formæ; duo autem principia simpliciter, & absolute important distinctionem realem, quæ quidem non datur inter virtutem generativam, & spirativam; ergo &c.

71. Probatur secunda pars etiam ex dictis, nam præterquam, quod supposita ipsa realiter distinguantur, etiam ipsa virtus generativa, & spirativa inter se virtualiter distinguuntur; ergo Pater, & Filius bene poterunt dici duplex principium virtuale ad intra ratione duplicis illius virtutis virtualiter distinctæ.

72. Dices 1. Concil. Lugdun. & Florent. cit. n. 51. absolute negant, & universaliter, dari in Divinis duo principia. Et idem clarius expressit D. Ansel. cit. *Epist. de process. Spirit. Sancti. cap. 11.* ibi: *Nec tamen, inquit, duo consitemur principia, unum Patrem ad Filium, alterum Patrem, & Filium ad Spiritum Sanctum: sicut non credimus alium Deum, de quo est Filius, & alium Deum Patrem, & Filium, de quo est Spiritus Sanctus: quamvis de eodem Deo, si re de eodem principio suo quisque modo fit, alter scilicet nascendo, alter procedendo; ergo &c.* Respondeo Concilia, & D. Ansel. solum negare duo principia realia, seu actu in re ipsa distincta; non autem duo principia virtualia, seu virtute, & ratione distincta.

73. Dices 2. Si in Patre, & Filio dicerentur dari, prout sic duo principia, non solum dicerentur duo principia virtualia, sed absolute, & simpliciter; siquidem generatio, & spiratio activa solum virtualiter distinguuntur; sicut distinguuntur Paternitas, & Relatio spiratoris; & tamen hæ dicuntur simpliciter & absolute duæ relationes; & illæ sic dicuntur duæ processiones; sed illud supra negavimus; ergo & hoc negare debemus.

74. Respondeo negando majorem, ad cuius probationem datur diversa ratio: Primò, quia usus obtinuit, ut illæ productiones, & Relationes dicerentur duæ simpliciter ob rationes, quibus supra probavimus dari plures processiones reales: at verò in præsentem non datur usus, ut dicantur duo principia simpliciter, imò in contrarium stant Concil. Lugdun. & Florent. & D. Ansel. cit. Secundo, quia Relationes, & productiones significantur per modum respectus ad terminum, sicque quando dicuntur simpliciter duæ, solum denotatur habere duos terminos realiter distinctos, quod est verum: at verò principium significat per modum absoluti, unde si dicerentur simpliciter duo, denotaretur quidem distinctio realis, non terminorum, sed potentiarum, quod est falsum; neque enim in divinis datur distinctio realis inter potentias.

SECTIO IV.

An Spiritus Sanctus procedat à Patre, & Filio ut à duobus suppositis?

75. DVERTES primò, dubium non esse, Spiritum Sanctum procedere à duobus suppositis materialiter, quatenus scilicet virtus spirativa est idem realiter, &

aliundè connexa cum Paternitate, & Filiatione; qua ratione etiam creaturæ procedunt materialiter à tota Trinitate, non autem formaliter; quatenus scilicet effectus ad extra procedunt per se, & formaliter à Deo ut uno, qui aliundè est etiam Trinus. Advertes secundò, quæstionem solum esse de processione per se, & formali, & idem est, ac quære: Utrum Spiritus Sanctus ex vi suæ processions formaliter requiratur, & per se respiciat Patrem, & Filium, non solum ut sunt unum principium, sed ut sunt duo supposita; ita ut virtus spirandi per se requiratur duo supposita, ut operetur, & Spiritus Sanctus, qui de facto datur, postulet à duobus procedere, non per accidens, sed per se, adeò ut necessariò esset alius Spiritus Sanctus, si à talibus duobus suppositis non procederet? His positis.

Difficultas 2. Utrum Spiritus Sanctus procedat à Patre, & Filio per se, & formaliter, ut à duobus suppositis? Affirmativè. Ita D. Thom. 1. p. q. 36. art. 4. ad 1. & de potent. q. 10. art. 2. ad 15. & in 1. dist. 11. q. 1. art. 2. & 4. ad 2. & dist. 29. q. unica art. 4. ad 2. Albert. Magn. 1. p. q. 31. memb. 1. ad 3. Alexand. 1. p. q. 43. memb. 3. art. 3. Richard. in 1. dist. 11. art. unico q. 3. Greg. ibid. q. unica art. 2. Henricus in sum. art. 54. q. 2. ad 7. 8. & 9. Argentin. in 1. dist. 11. q. 3. Capreol. ibid. dist. 12. qu. unica conclus. 4. Ferrar. 4. contr. gent. cap. 25. Caiet. 1. p. q. 36. art. Canar. in 3. p. Comment. diff. ult. P. Valent. 1. p. q. sua 10. punct. 5. P. Vasq. 1. p. d. 150. cap. 2. P. Soar. lib. 10. de Trinit. cap. 6. n. 2. P. Ruiz d. 71. de Trinit. sect. 1. n. 5. P. Amicus d. 27. sect. 6. n. 128. P. Granad. tr. 10. d. 4. P. Zuniga d. 11. dub. 4. P. Tanner. d. 4. q. 4. dub. 7. n. 7. P. Arrub. d. 130. cap. 2. n. 4. P. Arriaga 1. p. d. 53. sect. 1. n. 5. P. Prapost. 1. p. q. 36. art. 4. dub. 6. n. 15. B. Bellarm. tom. 1. lib. 2. de Christo cap. 27. P. Molin. 1. p. q. 36. art. 4. d. 5. P. Compton. tom. 1. d. 66. sect. 3. n. 1. P. Rhodex tom. 1. d. 6. q. 3. sect. 4. §. 3. fine. P. Alarcon. tract. 5. d. 9. cap. 4. & alii.

Probatur primò ex Concil. Tolet. 11. in profess. fidei, ex quo colligitur, Spiritum Sanctum respicere Patrem, & Filium, non solum sub ratione unius spiratoris, sed etiam sub ratione Patris, & Filii, ut distincta supposita sunt, non quidem ut correlativa formaliter, sed ut correlativa radicaliter, prout supra diximus: *In relativis, inquit, personarum nominibus, Pater ad Filium, & Filius ad Patrem, & Spiritus Sanctus ad utrosque refertur.* Et intra: *Similiter, inquit, Spiritus Sanctus, non ad se, sed ad Patrem, & Filium relativè refertur in eo, quod Spiritus Patris, & Filii predicatur.* Ubi significatur characteristicam proprietatem Spiritus Sancti esse, quod sit Spiritus Patris, & Filii; ergo &c.

Probatur secundò communi ratione, quia de ratione Spiritus Sancti ex vi suæ processions est, quod procedat formaliter, & per se ut Amor mutuus Patris, & Filii, ut testantur D. Aug. lib. 6. de Trinit. cap. 5. *Spiritus Sanctus commune aliquid est Patris, & Filii, quidquid illud est.* Et lib. 7. cap. 3. *Spiritus Sanctus, sive summa Charitas utrumque coniungens, nosq. subjungens.* Et D. Hieron. in Psal. 17. *Spiritus Sanctus nec Pater est, nec Filius, sed dilectio, quam habet Filius in Patre, & Pater in Filio.* Idem habent D. Amb. in Symbol. Apost. cap. 1. D. Isidor. lib. 7. Etymolog. cap. 3. & Concil. Toletan. cit. *Neque Patris tantum, inquit, neque Filii tantum, sed simul Patris, & Filii Spiritus dicitur; sed Amor mutuus per se requirit duos amantes, qui in eo ununtur; siquidem Amor perfectissimus, qualis divinus est, debet esse amicitia, & concordia, quæ*

Cccc3

non

non nisi inter plures admittitur, ut ait D. Greg. hom. 17. in *Evangelio* ibi: *Et minus, quam inter duos, charitas haberi non potest*; ergo Spiritus Sanctus per se formaliter requirit pluralitatem Personarum; consequenterque procedit à Patre, & Filio, ut plures Personæ sunt sub ratione unius principii.

79. Dicent: Spiritus sanctus ex vi suæ processions non solum est Amor mutus Patris, & Filii, sed etiam sui ipsius, quo scilicet Pater, & Filius amant Spiritum sanctum, & ab eo redamantur: & similiter ex vi suæ processions est Amor creaturarum possibilium; & tamen non idem requirit ex parte principii suum suppositum, aut supposita creata; ergo etiam licet sit Amor mutus Patris, & Filii, non idem requirit per se formaliter eorum supposita ex parte principii ex vi suæ processions.

80. Hinc patet, prædictam rationem solum probare, quod Pater, & Filius sint objectum Amoris, ex quo per se procedit Spiritus Sanctus; non tamen probare, quod Personæ, quæ sunt objectum talis Amoris, prærequirantur per se formaliter ex parte principii. Et patet, nam si per impossibile ponamus, quod Spiritus Sanctus non procedat à Filio, & tamen ab eo distinguatur, adhuc Spiritus Sanctus procederet ex Amore mutuo, quin requirentur duo supposita ex parte principii, sed solum ex parte objecti. Unde ex hoc valde difficile videtur assignare rationem, cur Spiritus Sanctus requiratur per se illa duo supposita. Adhuc tamen persistendo in ea communi ratione: Iterum:

81. Probatur tertio, quia cum Spiritus Sanctus sit Amor mutus, non solum objectivè, quo sensu est Amor sui, & creaturarum, sed etiam productivè, utrumque suppositum Patris, & Filii est per se conditio ad spirandum, completque principium quod spirativum; siquidem cum operatio per voluntatem supponat essentialiter priorem operationem per Intellectum, processio Spiritus sancti, ut talis est, supponit processionem Verbi; ac proinde supponit Patrem constitutum in esse Patris, & Verbum in esse Verbi, sed tales constituuntur Paternitate, & Filiatione, non verò spiratione activa; ergo spiratio, ut talis est, requirit Patrem, & Filium; consequenterque Spiritus Sanctus ex vi suæ processions requirit per se formaliter duo illa supposita.

82. Probatur quarto, quia ad spirandum requiritur, tum ratio formalis spirandi, tum distinctio principii à termino producto; sed huiusmodi distinctio non potest provenire à ratione formali spirandi; hæc enim est eadem in Patre, & Filio, & ab Spiritu Sancto indistincta; non à sola Paternitate; alioqui Spiritus Sanctus à solo Patre distingueretur; non à sola Filiatione; alioqui à solo Filio distingueretur; ergo debet provenire ab utroque; ac proinde utrumque; suppositum per se formaliter prærequiritur ad processionem Spiritus sancti, qui ab utroque procedit.

83. Confirmatur primo, quia in Divinis non est distinctio realis sine origine reali; ergo neque distinctio per se sine origine per se; sed Spiritus Sanctus per se distinguitur realiter à Persona Patris, & Filii, non solum in quantum sunt unus spirator, sed etiam in quantum sunt Pater, & Filius; ergo per se formaliter ducit originem à Patre, & Filio in quantum Pater, & Filius, hoc est in quantum sunt duo supposita distincta, spirantes tamen per eandem potentiam spirativam, eandemque spirationem actualem. Secundo, quia, ut supra diximus d. 4. à num. 188. non datur unum

constitutum ex voluntate, & spiratione activa subsistens, quod sit principium quod Spiritus Sancti, sed totum principium quod supponitur ad spirationem; sed hoc non potest esse in solo Patre, neque in solo Filio, ut diximus; ergo in utroque; consequenterque utrumque suppositum per se requiritur ad processionem Spiritus Sancti.

Probatur quinto, quia cum Pater, & Filius sint principium Spiritus Sancti, aut uterque concurrat ad illius productionem per se necessariò; aut uterque, vel aliquis eorum concurrat ad illius productionem per accidens, & superflue: Si primum, habemus intentum: Non secundum; siquidem infinitæ Dei perfectioni repugnat concurrere per accidens, & superflue; uterque enim modus concurrendi arguit defectum in connexionione principii cum termino producto, & in ipsa dignitate principii; sic autem per accidens, & superflue concurrat quodcumque principium, quod per se necessariò non requiritur ad productionem termini, ut potè qui sine illo non minùs perfectè produceretur; ergo &c.

Oppositum sequuntur *Scot.* in 1. dist. 12. q. 1. §. *Contra istam Durand.* in 1. dist. 11. q. 3. & dist. 12. q. 1. n. 8. *Ocham.* in 1. dist. 12. q. 1. & q. 2. *Gabr.* dist. 12. q. 2. art. 1. *Aureol.* in 1. dist. 12. q. unica art. 1. & 3. *Licher.* in 1. dist. 12. q. 1. *Mayron.* q. 2. §. *Tertia.* videtur etiam *Bacon.* in 1. dist. 12. q. unica art. 2. pro quibus: *Objicies 1.* Illud per se respicit, & requirit terminus producibilis, sine quo intelligi non potest illius principium productivum; siquidem terminus solum per se dependet à principio productivo, cum solum per se dependeat ab eo, à quo habet esse; solum autem habet esse à principio productivo; sed principium productivum Spiritus sancti intelligi potest absque eo, quod sint duo supposita; siquidem huiusmodi principium est virtus spirativa adæquate completa, & subsistens, hæc autem ut talis intelligitur absque duobus suppositis, cum tota prout sic reperitur tam in Patre, quam in Filio seorsim sumptis; ergo &c.

Respondendo concessa majori, negando minorem, ad cujus probationem dicimus, in Patre (idem dico de Filio) esse quidem totam, & adæquatam virtutem spirativam completè subsistentem quoad rationem formalem virtutis spirativæ, & subsistentiæ; non autem quoad omnem conditionem per se requisitam in ordine ad spirandum Spiritum Sanctum; siquidem Spiritus Sanctus ex vi suæ processions supponit processionem per Intellectum, quæ ut talis in Divinis non intelligitur absque constitutione duarum Personarum. Unde licet virtus spirativa sit æquè perfecta in Patre, & in Filio, non potest æqualiter in uno, atque in duobus suppositis operari, quia ut operetur in productione Spiritus Sancti, qui de facto datur, requirit logicè duplex suppositum ad compleendam ipsam virtutem spirativam. Patet in virtute generativa, quæ æquè perfecta est in Patre, & in aliis Personis; & tamen in solo Patre potest generare, quia ibi solum habet conditionem logicè requisitam ad generandum.

Dixi Spiritus Sancti, qui de facto datur, quia si sumatur Spiritus Sanctus absolute ut Amor divinus est, non requirit per se formaliter, & necessitate logica procedere à pluribus Personis; siquidem de ratione Amoris præcisè, solum est, quod procedat à voluntate, præsupposita cognitione intellectus proponente objectum, quod stare potest, quin procedat à duobus suppositis. Patet

Patet, quia si per impossibile Voluntas Divina à Patre non communicaretur Filio, adhuc ipsa Voluntas Divina haberet totam suam rationem intrinsecam, & essentialem, sicque posset producere Amorem substantialem; talis autem Amor esset Spiritus Sanctus, licet non ita perfectus, atque defacto est, ideoque diversus; ergo &c. Confirmatur, quia amor creatus, utpotè imperfectus, non requirit necessarium, quod sit mutus inter duas Personas, sed solum, quod præsupponat cognitionem proponentem objectum; ergo similiter de Amore Divino in facta suppositione. Ita *P. Soar. lib. 10. de Trinit. cap. 6. num. 5.* Neque dicas, Spiritum Sanctum, etiam quatenus est Amor absolute, supponere necessarium intellectum personalem, nempe secundam Personam; hoc enim est falsum, nam in facta suppositione solum supponeret Intellectionem essentialem, ne aliquid daretur volitum, quin esset præcognitum.

88. **Objicies 2.** Principium, & suppositum in Divinis coincidunt inter se; sed Spiritus Sanctus non procedit à Patre, & Filio ut à duplici principio, ut diximus; ergo neque ut à duplici supposito. Respondetur negando majorem; licet enim Pater, & Filius sint duo, quia duo habent supposita diversa, sunt tamen unum in ratione principii; quia unam tantum habent voluntatem, quæ est principium formale: cum autem ratio formalis sit una, licet supposita, quæ sunt conditiones ad spirandum, sint plura, unum tantum erit principium, quod, non per conditiones, sed per rationem formalem multiplicatur.

89. **Objicies 3.** Si per impossibile virtus spirativa existeret in uno tantum supposito, adhuc intelligeretur terminus spirabilis; ergo hic non requirit per se duo supposita; terminus enim non potest dari sine illo, quod ad illum per se requiritur. Respondetur in ea hypotesi impossibili, intelligi terminum spirabilem, sed alterius rationis, & ab uno tantum supposito distincto; sed non hunc terminum spirabilem, qui de facto datur essentialiter supponens duas Personas constitutas, & distinctas, ut supra diximus: sicut enim Spiritus Sanctus, si à Filio non procederet, ab eo non distingueretur, ut infra dicemus, neque esset hic Spiritus Sanctus, qui de facto datur: ita etiam, si unum tantum suppositum esset spirativum, esset alius terminus spirabilis, non verò hic, qui virtutem spirativam respicit, ut subsistentem duplici supposito.

90. **Objicies 4.** Idem est sufficiens principium productionis per voluntatem, quod est sufficiens principium productionis per Intellectum; sed hoc intelligitur in uno tantum supposito; ergo etiam illud. Respondetur negando majorem: licet enim absolute idem possit esse sufficiens principium productionis per voluntatem, quod est sufficiens principium productionis per intellectum, ut cernitur in creatis: in Divinis tamen quoad omnes conditiones requisitas ex parte principii, non est sufficiens principium per voluntatem unum tantum suppositum; siquidem processio per voluntatem requirit duo supposita, cum Spiritus Sanctus ordine procedendi productivè sit Amor mutus, ut diximus.

91. **Objicies 5.** Creatura ex vi suæ productionis non requirit per se Omnipotentiam subsistentem in tribus suppositis Trinitatis; nam si Deus non esset Trinus, esset tamen Omnipotens, adhuc eodem modo produceret creaturas; ergo neque Spiritus Sanctus ex vi suæ processionis per se re-

quireret virtutem spirativam ut subsistentem in duobus suppositis. Respondetur negando consequentiam; diversa ratio est, quia creatura intelligitur esse terminus distinctus, & producibilis ab omnipotentia, etiam prout hæc præcindit à determinatis Personis: at verò Spiritus Sanctus non intelligitur terminus distinctus, neque spirabilis à virtute spirativâ, nisi hæc supponatur subsistens in Patre, & Filio; siquidem in ratione principii quod non distinguuntur ab Spiritu Sancto, nisi Paternitate, & Filiatione; & Spiritus Sanctus procedit ut Amor mutus, qui non produceretur ut talis, nisi à duplici supposito procederet.

92. **Objicies 6.** Ad rationem principii adæquatam in Divinis solum requiritur, & sufficit ratio formalis principii quod, & distinctio principii quod, utalibi diximus; sed hæc reperiuntur, tum in solo Patre, tum in solo Filio; ergo duo supposita, non per se, sed per accidens requiruntur ad productionem Spiritus sancti. Resp. in solo Patre, & in solo Filio reperiri totam rationem principii quod, & distinctionis principii quod, non tamen totalem; non enim sufficit sola distinctio Patris, neque sola distinctio Filii, sed requiritur distinctio utriusque, ut uterque sit principium; nam si Filius non distingueretur ab Spiritu Sancto, hic ab eo non procederet. Unde hic Spiritus Sanctus requirit distinctionem, tam in Patre, quam in Filio, quæ tamen non potest provenire à sola Paternitate, alioqui non distingueretur à Filio; neque à sola Filiatione, alioquin non distingueretur à Patre.

93. **Dices:** Satis est, quod hæc distinctio proveniat ab spiratione activa utrique communi, & cui spiratio passiva formaliter opponitur; ergo &c. Respondetur negando antecedens: nam spiratio activa non constituit, sed supponit constitutum principium quod; sicut autem illud supponit constitutum, ita supponit distinctum, cum inter principium quod, & terminum non possit non esse distinctio.

94. **Objicies 7.** Si Spiritus Sanctus per se requireret procedere ex Patre, & Filio, tanquam ex duplici supposito, sequeretur, Patrem indigere Filio, & Filium Patre ad illius productionem; siquidem neque solus Pater, neque solus Filius esset adæquatam principium quod spirativum; sed hoc non est dicendum; ergo neque illud ex quo sequitur. Respondetur negando sequelam; neque enim illud consortium Patris, & Filii in spirando est ex indigentia, sed ex necessaria connexion, & ordine procedendi, quod omnes tenentur concedere: sicut enim Pater non potest absque sua proprietate generare, quod tamen non facit ex indigentia, sed ex necessaria connexion: ita Pater, & Filius non possunt spirare absque suis proprietatibus, quod tamen non faciunt ex indigentia, sed ex necessaria connexion. Deinde neque Filius potest subsistere sine Patre ut principio, neque Pater sine Filio ut termino suæ actualis productionis; & tamen id non provenit ex indigentia, sed ex perfectissima connexion; ergo non ex indigentia, sed ex perfectissima connexion provenit, quod Pater non possit spirare sine Filio, neque Filius sine Patre.

95. **Objicies 8.** Si Spiritus Sanctus requireret per se procedere ex Patre, & Filio, tanquam ex duplici supposito, sequeretur, Patrem, & Filium esse duo principia spirativa, saltem inadæquata; sed hoc videtur erroneum, ut patet ex supra dictis; ergo &c. Resp. negando sequelam; nam duo illa supposita prærequisita sunt tantum conditiones; unitas autem prin-

principii non desumitur ex diversis conditionibus per se requisitis, & connotatis, sed ex ipsa formali ratione principiandi, quæ est una, & eadem, ut constat ex supra dictis.

96. **Obicies 9.** Si utraque Persona Patris, & Filii requiretur per se ad productionem Spiritus Sancti, & hic procedat per voluntatem, sequeretur, Patrem producendo Filium intendere ei communicare ut Filio per se, & formaliter volitionem, quæ est ipsum principium Spiritus Sancti; sed hoc non est dicendum; ergo &c. Respondeo negando sequelam; neque enim ad rationem Filii in Divinis requiritur communicatio volitionis formaliter, & per se, sed solum Naturæ Intellectivæ, ut supra diximus, licet materialiter, & concomitanter ei etiam communicetur volitio; sicque hæc non communicatur Filio ut Filio per se formaliter, licet sic ei communicetur ut spiratori.

97. **Obicies 10.** Virtus spirativa non accipit à Paternitate, & Filiatione vim aliquam producendi, sed solum rationem subsistendi; alioqui neque in Patre, neque in Filio esset tota vis spirativa, ut pater; atqui pura ratio subsistendi non variat per se productionem termini, cum non conferat ad rationem formalem producendi; eadem enim natura sub diversis suppositis, imò absque omni supposito, eundem effectum produceret; ergo &c. Respondeo virtutem spirativam non accipere à Paternitate, & Filiatione vim productivam, accipere tamen perfectam existentiam, & rationem subsistendi, non quaecumque, sed talem, ut sine illa omnino ei repugnet posse exire in actum spirandi.

98. **Obicies 11.** Si Spiritus sanctus procederet à Patre, & Filio ut à duobus suppositis per se requisitis ad spirandum, sequeretur Patrem, & Filium esse magis similes inter se, quam sunt cum Spiritu Sancto; siquidem essent similes in spirando, seu virtute spirativa, quam non habet Spiritus Sanctus; sed hoc non videtur admittendum; ergo &c. Respondeo distinguendo sequelam: esse magis similes inter se, quam cum Spiritu Sancto, si sermo sit de similitudine in aliqua ratione notionali; concedo sequelam: si de similitudine in natura, quæ præcipue attenditur in Divinis, & quæ simpliciter significatur per nomen similitudo; nego sequelam: illud autem nullum est absurdum; neque enim variat similitudinem, neque impedit æqualitatem Personarum.

99. **Obicies 12.** Ideo ad productionem Spiritus sancti requirentur duo supposita, quia Spiritus sanctus procedit ut nexus, & amor mutuos Patris, & Filii; sed ex hoc illud non inferitur; siquidem denominatio illa mutue reciprocationis formaliter est quedam relatio rationis in Amore Divino, quæ nullam importat intrinsecam perfectionem; imò neque potest esse conditio necessaria ad spirandum, cum sine illa possit integrè, & perfecte produci Spiritus Sanctus; ergo &c.

100. Respondeo primò negando minorem, & ejus probationem: falsò enim supponitur, rationem illam mutue reciprocationis esse quid rationis; nam nomine amoris mutui in præsentem intelligimus, aut terminum productum per voluntatem, nempe ipsum Spiritum Sanctum; aut volitionem, per quam ipse Spiritus Sanctus producitur; in utraque autem acceptione amoris ratio mutue reciprocationis est formalitas realis, ut patet; nam Spiritus Sanctus quidditative, & realiter respicit Patrem, & Filium tanquam duas Personas per eandem voluntatem, eademque dilectione se mutuo comple-

ctentes, qui respectus, sive relatio est quasi prædicamentalis, quatenus non est absoluta, & essentialis, prout supra diximus: Volitio autem, per quam procedit Spiritus Sanctus, est ordo transcendentalis, realis tamen, quo volitio ipsa respicit utramque Personam, tanquam objectum mutue dilectionis, & tanquam principium productivum ejusdem amoris, qui est Spiritus Sanctus, sicque nulla ibi datur ratio mutue reciprocationis, quæ sit quid rationis.

Respondeo secundò, dato, quod ratio mutue reciprocationis sit rationis, & non realis, adhuc illius fundamentum esse quid reale, quod sufficit; siquidem ab illo fundamento reali provenit in amore mutuo virtus, ut sit spirativus, & ita inde provenit, ut præcisa ratione mutue reciprocationis, Amor iste non sit spirativus. Advertes tamen hic, quando dicimus, Spiritum Sanctum esse mutuum Amorem, seu procedere per mutuum dilectionem, non esse intelligendam duplicem dilectionem ab una in aliam Personam, sed unam, & eandem simplicissimam, quæ cum sit à duobus Personis, & illà se invicem diligant, sortitur rationem mutui amoris, & dilectionis.

SECTIO V.

Virum Spiritus Sanctus, si à Filio non procederet, adhuc ab illo realiter distingueretur?

NAM ex præcipuis rationibus theologis, quibus Patres Latini contra Grecos argumentabantur, ut probarent Spiritum Sanctum à Filio etiam procedere, erat, ut supra vidimus, quia si ab illo non procederet, neque ab illo distingueretur; Greci autem fatebantur, Spiritum Sanctum distinguere realiter à Filio; ergo etiam tenebantur fateri ab illo realiter procedere. Ut igitur vim hujus argumenti ostendant Scholastici, excitata est celebris hæc difficultas: An si Spiritus Sanctus à Filio non procederet, adhuc ab illo realiter distingueretur? Pro quo:

Advertes primò, in hac suppositione non queri, an esset adhuc hic Spiritus Sanctus; cum enim hic essentialiter includat respectum spirati ad Filium, quem tunc non includeret, quæstio destrueret suppositionem, supponitur enim, quod à Filio non procederet. Secundò, suppositionem procedere in casu, quo adhuc esset Deus, & conciperetur sine imperfectione; nam si supponatur, quod ei non repugnaret imperfectio, tolleretur proprius, & absolutus conceptus Deitatis. Tertiò, sensum quæstionis esse: an spectata perfectione Divini esse, si Spiritus Sanctus per impossibile à Filio non procederet, & adhuc darentur Filius, & Spiritus Sanctus, licet diversi ab his Personis, quæ de facto dantur, talis Filius, & Spiritus distinguerentur realiter inter se, supposito, quod inter illos non daretur ratio originis, sive productionis?

Resolutio negativa vera est, & tenenda cum D. Thom. 1. p. q. 36. art. 2. & lib. 4. contr. gent. cap. 24. & de Potent. q. 10. art. 5. Alex. 1. p. quest. 43. memb. 4. Albert. 1. p. q. 31. memb. 3. D. Bonav. in 1. dist. 11. art. 1. q. 1. Durand. in 1. dist. 11. q. 2. Agid. ibid. art. 1. q. 3. Argentin. in 1. dist. 11. q. 2. art. 2. Capreol. q. 1. art. 2. Marfil. in 1. q. 15. art. 3. ad 3. Ferrar.

Ferrar. 4. contr. gent. cap. 24. Caiet. Canar. P. Molin. 1. p. q. 36. art. 2. d. 3. P. Valent. q. sua 10. de Trinit. punct. 3. P. Vafq. 1. p. d. 147. cap. 4. P. Soar. lib. 10. de Trinit. cap. 2. P. Bellarm. tom. 1. lib. 2. de Christo cap. 26. P. Granad. tr. 10. d. 7. n. 5. P. Ruiz. d. 68. de Trinit. sect. 4. n. 2. P. Zuniga d. 11. dub. 3. P. Amico d. 27. n. 59. P. Arrub. d. 131. cap. 2. n. 4. P. Tamber. d. 4. q. 4. dub. 6. n. 2. & 5. P. P. P. 1. p. q. 36. art. 4. dub. 3. P. Martin. d. 30. sect. 2. P. Ariaga 1. p. d. 53. sect. 4. num. 23. P. Veken. d. 37. cap. 3. P. Compton. tom. 1. d. 66. sect. 4. n. 6. P. Rhodex. tom. 1. d. 6. q. 3. sect. 4. §. 2. quorum alii contrariam sententiam erroneam: alii periculofam in fide; alii improbabilem appellant: alii tamen, quorum unus est P. Vafq. eam ab omni gravi censurâ liberant, cum procedat ex suppositione impossibili, & eam defendat gravissima Scotistarum Schola.

105. Probatur primò authoritate Concilior. & Sanctor. Patrum apud Doctores citatos, quatenus in Divinis omnem distinctionem Personarum reducunt ad rationem originis, & processions; ergo sentiant, sublatâ origine, & processione Spiritus Sancti à Filio, tolli etiam eorum distinctionem. Probatur antecedens specialiter ex D. Gregor. Nyssen. lib. ad Ablabium, cujus verba explicat Bellarion Patriarcha Constantinopol. orat. pro unione cap. 6. ad finem sess. 25. Concil. Florent. ibi: *Eò distinguitur, inquit Nyssenus, Spiritus à Filio, quia per ipsum est; quasi diceret, quod cum ambo à primo sint, non sufficienter distinguerentur, nisi alter per alterum esset; ergo &c.*

106. Confirmatur primò ex eodem D. Greg. Nyssen. loco cit. ibi: *Per quod solum discerni alterum ab altero deprehendimus, nimirum eò quod credimus, aliud quidem causam esse, aliud verò ex causa, & ex eo quod ex causa est; ergo ex mente Nysseni totalis, & unica ratio distinguendi Spiritum Sanctum à Filio, est quia ab illo procedit tanquam à causa. Secundo, ex Joan. Theologo, qui in Concil. Florent. sess. 18. §. Dixi equidem, dicens ex sententia Patrum Gregorum, incommunicabilitatem provenire ex vi relationis; incommunicabilitatem verò idem omnino esse, ac realem distinctionem, & cum ea converti, concludit: *Sola relatio, inquit, apud omnes Græcos, & Latinos Doctores, divinâ processione Personarum multiplicat, ita ut non ullâ aliâ ratione, quàm vi relationis una Persona ab alia differat; ergo sublatâ relatione, quæ processione multiplicet, nihil erit, quo Spiritus Sanctus à Filio differat.**

107. Probatur secundo ex illo celeberrimo principio à Conciliis, Patribus, & Theologis unanimi consensu inculcato, ac recepto, quod, *In divinis omnia sunt unum, ubi non obviat relationis oppositio; sed si Spiritus Sanctus à Filio non procederet, nullam haberet ad Filium oppositionem relativam; siquidem hæc solum fundari potest in origine; ergo neque haberet distinctionem realem à Filio. Confirmatur à priori, quia, (suppositis principiis fidei) omnis distinctio, aut provenit ex limitatione, & imperfectione unius saltem extremi; aut ex oppositione; sed in Divinis non potest provenire ex limitatione, & imperfectione; ergo ex oppositione; sed hanc non haberet Spiritus Sanctus ad Filium, si ab eo non procederet; ergo neque ab eo distingueretur realiter.*

108. Dicent cum Scot. distinctionem in Divinis provenire quidem ex oppositione, sed aut formali, qualis est oppositio relationis ad terminum; aut disparatâ, qualis est oppositio suppositi ad diversum suppositum. Sed contra, quia oppositio disparata idè est, quia datur inter extrema, quæ

Tom. 1.

sine oppositione formali distinguuntur; sed quæ sine oppositione formali distinguuntur, ex limitatione, & imperfectione fortiuntur distinctionem; idè enim in creatis omnia absoluta, ac distincta hanc habent oppositionem disparatam; hæc autem in divinis non habent locum; ergo &c. Accedit, quod hujusmodi oppositio disparata non sufficit inter generationem, & spirationem activam, ut inter illas detur distinctio realis; ergo neque sufficit inter generationem, & spirationem passivam, ut sic realiter distinguantur.

Probatur tertio ex perfectione Divina (& hæc est ratio principii supra appositæ,) quia unitas, & simplicitas pertinet ad perfectionem in Divinis, ubi per illam alia perfectio major, aut æqualis non excluditur; sed si Spiritus Sanctus à Filio non procederet, neque Filiatio excluderet spirationem passivam, neque hæc Filiationem; siquidem non opponerentur originativè, ut diximus; ergo ad perfectionem termini producti pertinet, quod simul sit genitus, ac spiratus absque distinctione reali; ac proindè Spiritus Sanctus non distingueretur à Filio realiter, si ab eo realiter non procederet.

Confirmatur primò, quia de facto ex parte principii generatio, & spiratio activa non distinguuntur realiter, quia non opponuntur originativè; sed ex parte termini in facta hypothesi; generatio, & spiratio passiva non opponerentur originativè; ergo non distinguerentur realiter. Secundo, quia generatio, & spiratio activa, quæ de facto non distinguuntur realiter, quia de facto non originantur, si per impossibile originarentur, in facta suppositione realiter distinguerentur; ergo è contra, generatio, & spiratio passiva, quæ de facto distinguuntur realiter, quia de facto realiter originantur, si per impossibile non originarentur, in facta suppositione non distinguerentur. Tertio, quia ex hoc principio Intellectus, & Voluntas in absolutis, & principium generativum, & spirativum in notionalibus, licet dicant conceptus, ac rationes formaliter diversas, & disparatas, non distinguuntur realiter, quia realiter non originantur; ergo ubicunque non datur origo realis, neque dabitur realis distinctio; sed in facta suppositione Spiritus Sanctus non procederet à Filio realiter; ergo à Filio realiter non distingueretur.

Oppositum tenent Henricus quodlib. 5. q. 9. Bonavent. in 1. dist. 13. q. unica n. 5. Scot. in 1. dist. 11. q. 2. Licher. ibid. Greg. q. 2. a. 2. Gabr. q. 2. a. 2. & 3. Aureol. in 1. dist. 11. art. 3. proposit. 4. Mayron. q. 2. Rubio q. 1. art. 2. Ocham. q. 2. Carthusian. in 1. dist. 11. q. 2. ad finem. Richard. art. unico q. 2. Palat. d. 3. Faventin. d. 38. & alii: pro quibus: Argues 1. ex D. Ansel. Epist. de process. Spirit. Sanct. cap. 2. ibi: *Quoniam, inquit, non dùm constat, quod Spiritus Sanctus de illo sit (id est de Filio,) & procedat, idè non est Spiritus Sanctus, nec Spiritus Sanctus est Filius; quia Filius nascendo habet esse de Patre, Spiritus Sanctus verò non nascendo, sed procedendo. Et cap. 4. sic concludit: Idè, inquit, non habet hic unitas illam consequentiam; quia pluralitas obviat, quæ ex naturitate nascitur, & processione. Nam & si per aliud non essent plures Filius, & Spiritus Sanctus, per hoc solum essent diversi: ubi totam diversitatem, & distinctionem inter Filium, & Spiritum Sanctum deducit ex diversitate procedendi, quatenus scilicet Filius nascendo, & Spiritus Sanctus procedendo originatur; sed hujusmodi processiones daretur, etiam si à solo Patre procederent; adhuc enim Filius ab eo nasceretur, & Spiritus Sanctus procederet; ergo &c.*

D d d d

Respondeo

112. Respondeo primò D. Ansel. in ea sententia non fuisse, ut manifestum apparet: tùm ex illo principio: *In divinis omnia sunt unum, ubi non obviat relationis oppositio*: quod ipsi D. Ansel. tribuitur: tùm etiam quia infrà contrarium docet cap. 16. *Non est, inquit, Spiritus Sanctus prius de Patre, quàm de Filio, nec de Filio, quàm de Patre: nec major, nec minor est existens de Patre, quàm existens de Filio; nec magis, nec minus est de uno, quàm de altero.* Unde: Respondeo secundò, D. Ansel. loco cit. loqui disputativè, & quidem in sententia Græcorum, explicando scilicet, qua ratione in ea procedebatur: siquidem quandiu non erat expressè definitum, Spiritum Sanctum procedere à Filio, aliundè, quàm à processione ab illo, querebatur inter illos distinctio, quam ipsi Græci fatebantur: an verò rectè quærent? Non id definit D. Ansel. imò oppositum docet, ut patet ex dictis.

113. Argues 2. In facta hypothesis adhuc Filius constitueretur Filiatione, & Spiritus Sanctus spiratione passiva; sed idem est distinctivum, & constitutivum rei; ergo Filius, & Spiritus sanctus adhuc Filiatione, & spiratione passiva distinguerentur, licet hic ab illo non procederet. Respondeo distinguendo majorem: adhuc Filius constitueretur Filiatione, & Spiritus sanctus spiratione passiva indistinctis realiter, & diversæ rationis à Filiatione, & spiratione, quæ de facto sunt; concedo majorem: ejusdem rationis, & realiter distinctis; nego majorem: nam de facto Filiatione est radix spirationis activæ, completque principium spirativum ut conditio, ratione cuius opponitur Spiritui Sancto, prout supra diximus: tunc autem talis non esset, sed haberet se ex parte termini simul geniti, & spirati; sicque non esset distinctivum adæquatum, sed inadæquatum ejusdem Personæ realiter.

114. Argues 3. Si Spiritus sanctus à solo Filio procederet, adhuc distingueretur à Patre, quia adhuc Pater constitueretur Paternitate, qua à Filio, & Spiritu Sancto distinguitur; ergo similiter, si procederet à solo Patre, adhuc à Filio distingueretur, quia adhuc Filius constitueretur Filiatione, qua à Patre, & Spiritu Sancto distinguitur. Respondeo hypothesim in antecedente factam dupliciter fingi posse: primò ita ut Spiritus sanctus non procederet à Patre, neque mediatè: secundò, ita ut solum ab eo non procederet immediatè. Si primo modo, tunc à Patre non distingueretur, sicut non distingueretur à Filio, ut diximus; eadem enim est ratio, ut consideranti patebit. Si secundo modo, negamus consequentiam; diversa ratio est, quia in prima suppositione, licet Spiritus non procederet à Patre immediatè, procederet tamen saltem mediatè, sicut nepos ab avo, sicque inter ipsum, & Patrem esset oppositio mediata sufficiens ad distinguendum illum à Patre; alioqui Filius producendo immediatè Spiritum sanctum, produceret etiam mediatè Patrem, & suum productorem, quod non minùs implicat, quàm si illum produceret immediatè; esset enim, & non esset prius, quàm Pater, ut consideranti patebit: at verò in secunda suppositione, cum Spiritus sanctus neque immediatè, neque mediatè à Filio procederet, nullo modo ab illo distingueretur.

115. Instabis: In prima illa hypothesis Spiritus sanctus distingueretur à Patre; & tamen non haberet cum Patre oppositionem relativam, sed disparatam; siquidem solum opponeretur relativè ei, à quo produceretur; produceretur autè à solo Filio, ut supponitur; ergo etià in secunda suppositione adhuc di-

stingeretur à Filio, cui opponeretur disparatè, licet non relativè, quia ab illo non procederet. Resp. negando minorem: neque enim illa oppositio esset tantùm disparata, sed directà, fundata in origine mediata procedentis, & producentis; qualis non esset illa inter Filium, & Spiritum sanctum, si hic ab illo non procederet; siquidem inter illos nulla esset oppositio directà, neque etiam mediata, sed omninò disparata, qualis de facto est inter generationem, & spirationem activam, quæ idè non distinguuntur realiter, ut supra diximus.

Argues 4. Generatio, & spiratio adhuc essent duæ processiones reales, ac diversæ; siquidem generari, & spirari sunt conceptus adæquati, & essentialiter diversi: tùm quia generatio est per modum naturæ; spiratio autem per modum voluntatis: tùm etiam quia generatio naturæ suæ est prima processio; spiratio autem secunda; ergo adhuc genitus, & spiratus, sive Filius, & Spiritus sanctus essent termini realiter distincti; siquidem processio diversa realiter naturæ suæ habet terminum realiter diversum.

Respondeo negando antecedens; nam cum inter generationem, & spirationem passivam nulla tunc daretur processio, nulla etiam daretur oppositio; ac proinde neque distinctio. Ad probationem dicimus generari, & spirari in Divinis esse conceptus adæquati, & essentialiter diversos diversitate reali, posita tamen oppositione; illa verò sublatà, esse conceptus adæquati, & essentialiter diversos diversitate formali: sicut de facto generare, & spirare sunt conceptus adæquati, & essentialiter diversi diversitate formali, non autem reali defectu originis, & oppositionis, ut diximus.

Neque obstat primò, quod generatio sit per modum naturæ; spiratio autem per modum voluntatis; nam etiam generatio activa est per modum naturæ, & spiratio activa per modum voluntatis; & tamen in Patre non distinguuntur realiter defectu originis; ergo idem eadem ratione esset in Filio, si ab illo non procederet Spiritus sanctus. Secundò non obstat, quod generatio sit prima processio; spiratio autem secunda; nam etiam intellectus in Divinis est prima potentia; voluntas autem secunda. Item generatio activa est prima processio; spiratio autem secunda; & tamen non distinguuntur realiter. Et hujus ratio est, quia illa prioritas, sublatà oppositione reali, solum denotat ordinem virtutalem; quæ enim in creatis realiter, in Divinis solum virtualiter distinguuntur, si non obviat oppositio.

Argues 5. Si creaturæ per impossibile procederent à solo Patre, adhuc ab aliis Personis distinguerentur, manerentque constitutæ, & ab illis distinctæ; ergo etiam Spiritus Sanctus distingueretur à Filio, licet non ab illo, sed à solo Patre procederet. Respondeo negando consequentiam; diversa ratio est manifesta, quia creaturæ distinguuntur à Deo, non solum ratione alicujus oppositionis formalis, sed etiam ratione suæ limitationis, & imperfectionis, secundum quod nunquam possunt identificari Naturæ Divinæ: Undè per se non requirunt Trinitatem Personarum ad sui productionem, sed à Deo pendent, ut Deus est, tantquam à principio adæquato, à quo distinguerentur, etiam si per impossibile Deus non esset Trinus: at verò una Persona Divina non potest ab alia distingui ratione limitationis, aut imperfectionis, ut diximus, sed ratione solius oppositionis, quæ, sublatà ratione originis, tolleretur inter Filium, & Spiritum Sanctum, & in illa

tolleretur etiam distinctio.

120. Argues 6. Verbum, & amor creatus distinguuntur realiter, licet ab invicem non procedant; ergo idem dicendum esset de Amore, & Verbo Divino in facta suppositione. Respondeo negando consequentiam; diversa ratio patet ex proximè dictis, quia verbum, & amor in creatis distinguuntur entitate sua ob limitationem, & imperfectionem: hæc autem cum non detur in Divinis, sola oppositio potest inducere distinctionem, ideoque illa sublatâ, tollitur etiam hæc.

121. Argues 7. Spiritus sanctus de facto non producitur à Filio, quâ Filius est formaliter, sed quâ spirator; alioqui principium spirativum non esset unum, sed duplex; constitueretur enim ex Paternitate, & Filiatione, quæ sunt rationes realiter distinctæ; & tamen de facto non solum distinguuntur à Filio, quâ spirator est, sed etiam quâ Filius est; alioqui quâ Filius est, esset idem cum Spiritu sancto: sicut Pater quia non distinguitur à Filio, quâ spirator est, est idem prout sic cum illo; ergo remanente in Filio sola oppositione disparatâ in ipsâ Filiatione, & sublatâ oppositione relativa in ipsâ spiratione activâ, adhuc Spiritus sanctus distingueretur à Filio.

122. Respondeo primò cum Thomistis negando minorem; dicunt enim communiter, Spiritum sanctum non produci, consequenterque non distinguî à Patre quâ Patre, & à Filio quâ Filio, sed ab utroque quâ sunt unus spirator; quia Paternitas, inquit, est constitutum Patris, & distinctivum à Filio, non verò ab Spiritu sancto: & Filiatione est constitutum Filii, & distinctivum à Patre, non verò ab Spiritu sancto, sicque existimant, non omne constitutum esse distinctivum ab omni. Non placent, falso enim nituntur fundamento; siquidem ultimum constitutum non potest non esse distinctivum; neque enim intelligitur, quomodo aliquid constituat Personam, & eam non distinguat ab eo, cujus non est constitutum: præsertim, quia alioqui Paternitas, & Filiatione essent realiter idem cum Spiritu sancto, ut diximus, & sicut cum illo est idem ipsa Natura. Unde.

123. Respondeo secundò distinguendo majorem: Spiritus sanctus non producitur à Filio, quâ Filio (idem est de Patre, quâ Patre,) tanquam à principio quo formaliter; concedo majorem: tanquam à principio quod; nego majorem: nam Filiatione, & Paternitas complent principium spirativum quod; hoc enim ut tale sit supponitur subsistens Paternitate, & Filiatione. Unde concedimus etiam Spiritum sanctum distinguî à Patre quâ Patre, & à Filio quâ Filio; negamus tamen hanc oppositionem esse disparatam; licet enim non sit imdiata; & veluti formalis; nam prout sic opponuntur ut unus spirator mediâ spiratione activâ; est tamen mediata, & radicalis; siquidem principium quod, si tale est essentialiter, non opponitur disparatè, sed essentialiter suo termino in ratione principii, & termini: nam oppositio disparata est illa, quæ provenit à limitata entitate rei, etiam conclusa ratione principii; hæc autem oppositio Patris, & Filii cum Spiritu sancto, non provenit ex limitatione, neque si tolleretur ratio principii, ibi daretur.

124. Instabis: Essentia Divina est radix virtualis in Patre Paternitatis oppositæ immediatè, & formaliter Filiationi; & tamen non ideo Essentia opponitur Filio mediatè, & radicaliter; ergo etiam licet Filiatione, & Paternitas sint radix spirationis

Tom. I.

activæ, non ideo opponuntur radicaliter, & mediatè spirationi passivæ. Respondeo negando consequentiam; diversa ratio est, quia Essentia ita est radix, & postulat Paternitatem, ut etiam sit radix, & postulet Filiationem, imò & spirationem passivam, cum quibus ob suam infinitam capacitatem postulat identificari, sicque nullam habet cum illis oppositionem: at verò Paternitas, & Filiatione ita sunt radix, & postulant spirationem activam, ut excludant passivam; cum qua non postulant identificari, cum sint perfectiones secundum quid, & relativæ, sicque illam excludunt, ut diximus, ideoque cum illa habent oppositionem saltem mediatam, & radicalem.

Argues 8. Petrus, & Paulus distinguuntur realiter inter se; & tamen inter se nullam habent oppositionem; ergo licet in facta suppositione Filius, & Spiritus sanctus non opponerentur, adhuc realiter distinguerentur. Respondeo negando consequentiam; neque enim urget exemplum creaturarum, in quibus non repugnat imperfectio distinctionis ortæ ex propria earum limitatione, sicut & aliæ multæ imperfectiones, quin opus sit pro earum distinctione ad oppositionem recurrere, ut opus est in Divinis, in quibus omnia sunt idem, ubi non obviat relationis oppositio, ut diximus.

Argues 9. Filius adhuc tunc generaretur, & non spiraretur, & Spiritus sanctus spiraretur, & non generaretur; sed generari, & non spirari, & spirari, & non generari involvunt contradictionem, qualis est: esse genitum, & non esse genitum: esse spiratum, & non esse spiratum: nam si quod generatur, spiraretur, esset non genitum; & si quod spiratur, generaretur, esset non spiratum, idem enim valet spiratum, atque non genitum, & genitum, atque non spiratum; quæ contradictoria non possunt de eodem affirmari; ergo Filius, & Spiritus sanctus adhuc in facta suppositione distinguerentur.

Respondeo primò cum aliquibus, tunc illas duas processiones passivas solum distinguendas esse virtualiter intrinsecè; siquidem essent capaces illorum prædicatorum contradicentium, quæ cum sola distinctione virtuali intrinseca in Divinis salvari possunt, ut alibi diximus: inde tamen non inferri distinctionem realem inter Filium, & Spiritum sanctum, quod debebat probare argumentum.

Respondeo secundò cum P. Arriaga cit. n. 28. dato, & concesso, quod sola distinctio virtualis intrinseca sufficiat ad salvanda illa contradictoria, sicque ex hac ratione argumento satisfiat, malè distinctionem illam virtualem admitti inter Filiationem, & spirationem passivam in facta suppositione. Patet, quia tunc nulla prædicata realia contradictoria convenirent Filiationi, quæ non etiam convenirent spirationi passivæ; siquidem tunc Filius, & Spiritus sanctus essent idem realiter; ergo tunc realiter Spiritus sanctus prodiret per Intellectionem, & Filius pervolutionem; ergo nihil realiter affirmaretur de uno, quod non de alio realiter affirmaretur; consequenterque non eis convenirent prædicata contradictoria.

Dices: Ipsa Filiatione diceretur prodire per Intellectionem, & non pervolutionem; & è contra spiratio pervolutionem, & non per Intellectionem; ergo jam prædicarentur realia contradictoria de una, & non de alia. Respondeo cum eodem P. Arriaga, negando antecedens: quod enim dicimus de Filio, & Spiritu sancto, dicimus etiam

D d d d 2

de

de Filiatione, & spiratione passiva; in ea enim suppositione tam Filiatio quam spiratio prodirent realiter ab eodem principio; siquidem tunc Intellectio, & volitio non distinguerentur neque virtualiter; nam ideo nunc præcisè distinguuntur, quia secunda Persona realiter procedit per Intellectionem, & non per volitionem; hæc autem ratio tunc cessaret, quia nihil esset realiter procedens per Intellectum, quod etiam non procederet per voluntatem; sicque neque Intellectio, & Volitio; neque Filiatio, & processio inter se virtualiter distinguenterentur, sed præcisè eo tantum modo, quo de facto distinguimus cognitionem divinam de Petro possibili à cognitione de Paulo possibili, id est ratione nostra per comparisonem ad diversas creaturas.

130. Argues 10. Implicat, eundem terminum produci duabus productionibus adæquatis; alioqui neutra esset adæquata; hæc enim est illa, quæ posita, vel sublata, ponitur, vel tollitur terminus; non autem ita poneretur, vel tolleretur terminus, si posset produci duplici productione adæquata; siquidem cum vi unius poneretur, non poneretur vi alterius, cum jam supponeretur positus; & cum altera tolleretur, non tolleretur ipse terminus, cum vi alterius supponeretur conservatus; ergo implicat eandem Personam produci generatione, & spiratione simul, quæ sunt duæ productiones adæquate tendentes ad terminos totales diversos; consequenterque adhuc Spiritus sanctus distingueretur à Filio.

131. Respondeo negando consequentiam, & ejus probationem; licet enim generatio, & spiratio passiva de facto sint duæ productiones adæquate distinctæ inter se, quia una habet suum terminum realiter distinctum ab alia; non ita essent in facta hypothesi, in qua sicut una foret Persona æquivalens duabus Filiis, & Spiritus sancti, ita una foret productio æquivalens duabus generationis, & spirationis. Unde sicut neutra ab alia præcisè esset sufficiens productio illius termini, qui simul esset Filius, & Spiritus sanctus, adæquate sumpti, ita neutra ab alia præcisè esset productio adæquata, sed inadæquata talis termini.

132. Argues 11. Generatio, & spiratio sunt duæ productiones hypostatice; siquidem per hanc producit hypostasis Spiritus sancti, & per illam hypostasis Filii; sed implicat, duas productiones hypostatice tendere ad unum terminum; nam productio hypostatica tendit ad subsistens per se, sicque ad terminum per se distinctum; alioqui non ad subsistens per se, sed ad existens in alio tenderet, cum illud hoc excludat; ergo implicat, eas tendere ad unum terminum; consequenterque Filius, & Spiritus sanctus adhuc in facta suppositione distinguerentur.

133. Respondeo negando majorem, falsè enim supponitur, generationem, & spirationem in facta suppositione fore duas productiones hypostatice; essent enim una tantum terminata ad unam, eandemque indivisibilem Personam, quæ simul esset genita, & spirata. Unde ad probationem dicimus, in eo casu per generationem non fore producendam hypostasim Filii distinctam ab hypostasi Spiritus sancti, sed unam, & eandem æquivalentem ambabus; sicque non sequi, tunc producendam unam hypostasim in alia, quia non duæ producerentur, sed una indivisibilis per unam indivisibilem productionem.

134. Argues 12. In facta suppositione spiratio acti-

va, aut esset in solo Patre; aut in Patre simul, & Filio, in hoc tamen sine munere spirandi: si primum; ergo Filius ab illa distingueretur realiter, quin cum illa haberet oppositionem relativam; neque enim Filius procedit à Patre ut spirante, sed solum ut generante; ergo sicut in hac, ita in supra facta suppositione poterit dari distinctio realis sine oppositione relativa; consequenterque Spiritus sanctus distingueretur realiter à Filio, licet ab eo realiter non procederet. Si secundum; ergo Filius distingueretur realiter ab Spiritu sancto, quin hic ab illo procederet; siquidem cum Spiritus sanctus sic distingueretur à Patre à quo procederet, & ab spiratione activa per quam à Patre procederet, etiam sic distingueretur à Filio, licet ab eo non procederet, utpotè in quo talis spiratio per identitatem reperiretur; ergo &c.

Respondeo admittendo hypothesi, quod spiratio activa aut esset in solo Patre; aut in Patre simul & Filio, in hoc tamen sine munere spirandi, ex nullo hoc capite sequi, Spiritum sanctum distinguendum esse à Filio, si ab illo non procederet. Patet, quia in primo eventu, aut spiratio activa esset virtualiter intrinsecè distincta à Paternitate; aut omnino indistincta: Si primum, bene poterit Filius ab illa realiter non distingui, licet sic distinguatur à Paternitate; siquidem ab hac realiter distinguitur, & non ita distinguitur à Natura, sed solum virtualiter; ergo sic virtualiter posset distinguere ab spiratione activa, sicque argumentum non procedit. Si secundum, ipsa spiratio activa esset ipsa productio Filii, & Spiritus sancti, denominando unum genitum, & alium spiratum, ad eum modum, quo idem actus, qui simul esset amor Dei, & odium peccati, simul respiceret Deum, & peccatum, unique tribueret denominationem amati, & alteri odio habiti; sicque similiter in ea hypothesi eadem virtualiter relatio posset respicere Filium ut genitum, & Spiritum sanctum ut spiratum, ex quo constat spirationem activam habere oppositionem realem cum Filio, sicut illam habet Paternitas, à qua procedit, utpotè quæ ab illa esset indistincta, ut supponitur.

In secundo autem eventu, quo scilicet spiratio activa esset in Patre simul & Filio, in hoc tamen sine munere spirandi, tunc talis spiratio distingueretur à Filio virtualiter intrinsecè, in quo eventu Spiritus sanctus posset distingui realiter ab spiratione activa, siquidem hæc in Patre esset principium talis Spiritus sancti; non ita tamen realiter distingueretur à Filio, quia in Filio non esset principium Spiritus sancti, neque cum illo haberet oppositionem; sic enim Filius de facto distinguitur realiter à Paternitate, & cum illa habet oppositionem; non ita tamen opponitur, neque distinguitur ab Essentia, licet hæc cum illa sit idem, & solum distinguantur virtualiter intrinsecè; sicque argumentum non probat.

SECTIO VI.

De Nominibus, quæ Spiritui Sancto tribuuntur.

TRIA potissimum sunt nomina, quibus in Scriptura, Conciliis, & Sanctis Patribus significari solet tertia Trinitatis Persona. Primum dicitur Spiritus Sanctus, sic enim habetur, & appellatur à Christo Domino.

Domino. Matt. ultim. ibi: *Baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.* Et 1. Joan. 5. ibi: *Tres sunt, qui testimonium dant in celo, Pater, Verbum & Spiritus Sanctus.* Secundò appellatur *Amor*; sic enim habetur 1. Joan. 4. *Dilectio ex Deo est.* Et infra: *Deus charitas est.* Ubi D. Aug. lib. 15. de *Trinit.* cap. 17. 18. & 19. per dilectionem ex Deo Spiritum Sanctum intelligit. Tertiò vocatur *donum*; sic enim habetur Act. 2. ibi: *Accipietis donum Spiritus Sancti.* Et cap. 8. *Quia donum Dei existimasti pecuniâ possideri.* Et ab Ecclesia dicitur: *Donum Dei Altissimi.* His positis.

138. Difficultas 1. Utrum nomen hoc *Spiritus Sanctus* soli tertiæ Personæ propriè conveniat? Advertendum est, hoc nomen *Spiritus Sanctus* dupliciter sumi posse: Primò prout idem significat, quod est per spirationem, & idem valet, atque terminus perfectè, & sanctè spiratus: Secundò prout significat rem immaterialem, & secundum se sanctam: Et prout sic adhuc potest dupliciter accipi: Primò ut est nomen complexum ex *Spiritu*, & *Sancto*: Secundò per modum unius simplicis dictionis impositæ specialiter ad significandum modum habendi spiritualitatem, & sanctitatem. Hoc posito.

139. Dico 1. Nomen *Spiritus Sanctus*, prout significat, quod est per spirationem, solius tertiæ Personæ est proprium: non autem prout significat rem immaterialem, & secundum se sanctam. Probatur prima pars, quia sola tertia Persona per spirationem à Patre, & Filio procedit, estque terminus perfectè, & sanctè spiratus; ergo &c. Probatur secunda pars, quia non sola tertia Persona est immaterialis, & secundum se sancta, sed etiam Pater, & Filius; ergo &c.

140. Dico 2. Nomen *Spiritus Sanctus* prout est quid complexum ex *Spiritu*, & *Sancto*, non est proprium solius tertiæ Personæ: maxime verò prout est dictio simplex significans modum habendi spiritualitatem, & sanctitatem. Probatur prima pars, primò quia prout est quid complexum etiam competit Patri, & Filio, quia etiam sunt *Spiritus*, & sunt *Sancti*, ut ait D. Aug. lib. 15. de *Trinit.* cap. 19. Et Pater, ait, *Spiritus*, & *Filius Spiritus*; & Pater *Sanctus*, & *Filius Sanctus* est. Et D. Basil. lib. 2. contr. Eunom. Non est, inquit, solum hoc nomen sanctitatis cum Patre, & Filio ipsi Spiritui Sancto commune, sed ipsa etiam *Spiritus* appellatio; ergo &c.

141. Probatur secundo, quia proprium nomen in Divinis propriam hypostasim, & proprium subsistendi modum exprimit; sed non ita exprimit nomen *Spiritus Sanctus* respectu tertiæ Personæ; hæc enim subsistit ut terminus mutuus amoris Patris, & Filii, quod non exprimitur per illud nomen complexè sumptum; ergo &c. Confirmatur, quia quælibet Persona Divina constituitur in sua hypostasi per relationem ad suum correlativum; sic enim constituitur Pater per relationem ad Filium, & Filius per relationem ad Patrem; sed huic nomini *Spiritus Sanctus* prout sic sumptum nulla respondet correlatio ex parte Patris, & Filii, à quibus procedit; licet enim Spiritus Sanctus dicatur Spiritus Patris, Spiritus Filii, non tamen è contra dicitur Pater Spiritus Sancti, Filius Spiritus Sancti; ergo nomen *Spiritus Sanctus* prout sic non est proprium tertiæ Personæ.

142. Probatur secunda pars, quia nomen *Spiritus Sanctus* prout est simplex dictio imposita ad significandum modum habendi spiritualitatem, & sanctitatem soli tertiæ Personæ convenit; siquidem sola ex vi suæ processionis formaliter accipit

Amorem voluntatis, qui cum sit per modum impulsus, & omnia ad Deum referre amoris sit, & Sanctum, dicitur specialiter Spiritus sanctus; ergo &c. Confirmatur, quia hoc nomen *Processio*, licet sit commune Filio in Divinis, quatenus etiam Filius à Patre procedit, ex prima tamen impositione, defectu vocabuli appropriatur processioni solius tertiæ Personæ; ergo etiam terminus ipsius processionis, nempe Persona procedens, cum non habeat nomen sibi proprium, poterit sibi vindicare commune cæteris Personis, quale est nomen *Spiritus Sanctus*; prout tamen habet vim unius dictionis.

Advertes pro prima cõclusionem, cum dixerimus, nomē *Spiritus sanctus*, prout significat quod est per spirationem, sive desumptum ab *spiratione*, esse proprium solius tertiæ Personæ, intelligendum esse, prout *Spiritus* dicitur à *passiva*, non autem *activa* spiratione; siquidem dictus ab *spiratione activa*, aut est communis toti Trinitati, si spiratio activa sumatur pro virtute spirandi *ad extra*; aut est communis Patri, & Filio, si sumatur pro virtute spirandi *ad intra*; siquidem *ad extra* omnes tres Divinæ Personæ indivisibiliter spirant juxta illud Joan. 3. *Spiritus ubi vult, spirat*; & *ad intra* Pater simul & Filius spirant Spiritum sanctum.

Difficultas 2. Utrum, & quo pacto hoc nomen *Amor Spiritui Sancto* conveniat? Advertes, hoc nomen *Amor* dupliciter sumi in Divinis: primò *essentialiter*, sive pro essentiali; secundò *notionaliter*, sive pro notionali; prout supra diximus de hoc nomine *Sapientia*, quod etiam sumi potest & pro essentiali, & pro notionali. Hoc posito.

Dico 1. Nomen *Amor*, si sumatur pro essentiali, non est proprium Spiritus Sancti. Probatur, quia prout sic est quid absolutum, sicque commune omnibus tribus Personis; in Divinis enim omnia absoluta sunt communia; quod autem est alteri commune, non est alicujus proprium; ergo &c. Confirmatur primò ex illo Sapient. 11. 25. *Dilige omnia, quæ sunt, & nihil odisti eorum, quæ fecisti.* Et 1. Tim. 1. *Vult omnes homines salvos fieri*; quæ loca ad actum dilectionis communem omnibus Personis pertinent; ergo &c. Secundò ex D. Aug. lib. 15. de *Trinit.* cap. 17. *Nescio, ait, cur sicut sapientia dicitur, & Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus, & simul omnes, non tres, sed una sapientia; non ita & Charitas dicatur Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus, & simul omnes una Charitas.* Tertiò, quia Intellectus, & actus intelligendi sunt quid absolutum commune omnibus Personis; ergo etiam voluntas, & actus amandi erunt quid absolutum commune omnibus Personis.

Dico 2. Nomen *Amor*, si sumatur pro notionali, ut sæpè sumitur à Sanctis Patribus, est proprium solius Spiritus sancti. Probatur primò ex illo 1. Joan. 3. *Dilectio ex Deo est.* Et infra: *Deus Charitas est*; quæ loca ad Spiritum sanctum refert D. Aug. lib. 15. de *Trinit.* cap. 17. Secundò, quia solus Spiritus Sanctus ex vi suæ processionis accipit Amorem, quatenus immediatè identificatur Essentiali Divinæ sub ratione Amoris, qui est ejus formale principium, non solum communicativum, sed etiam productivum, ut supra diximus; ergo &c.

Probatur tertiò, quia Filius ex eo, quod procedat per Intellectionem, propriè dicitur *Sapientia*; ergo etiam Spiritus sanctus ex eo, quod procedat per volitionem, propriè dicitur *Amor*. Confirmatur, quia *Sapientia* sumitur in facto esse tanquā terminus Intellectionis, & sic supponit pro verbo *D d d d*; ergo

ergo etiam *Amor* poterit sumi in facto esse tanquam terminus volitionis, & sic supponet pro Spiritu sancto. Probatur consequentia, quia in Deo quilibet terminus procedens à principio, non potest esse absolutus, & essentialis, sed debet esse relativus, & notionalis; siquidem in Divinis sola relativa, & notionalia producuntur; sed *Amor* acceptus pro termino volitionis, est terminus procedens à principio producente per volitionem; ergo prout sic non poterit supponere pro Amore essentiali, & absoluto, sed pro notionali, & relativo; consequenterque pro sola tertia Persona.

148. Obijcies 1. contra primam conclusionem: Si nomen *Amor* sumeretur pro essentiali, cum omnia essentialia sint communia, etiam Spiritus Sanctus haberet hunc Amorem; sed hoc non videtur dicendum; siquidem, cum quilibet amans amando producat aliquem terminum, si Spiritus sanctus amaret, etiam amando produceret aliquem terminum, quod est hæreticum; ergo &c. Respondeo negando minorem: licet enim Spiritus sanctus non amet, prout *Amor* accipitur notionaliter, & idem est, atque spirare amorem productum: amat tamen prout *Amor* accipitur essentialiter, & est idem, quod inclinari in bonum sub ratione boni. Neque prout sic amando producit terminum amoris: tum quia ipse est terminus productus per eundem Amorem, & non potest se ipsum producere: tum etiam, quia ultra terminum adæquatum Amoris, nihil est producibile per Amorem.

149. Obijcies 2. Verbum, qui est terminus Intellectionis, nunquam accipitur essentialiter, sed tantum notionaliter; ergo similiter Amor, qui est terminus volitionis. Respondeo negando consequentiam; diversa ratio est, quia ad significandam operationem Intellectionis datur copia vocum simplicium, quarum alia significant essentialem operationem intelligendi, ut *Sapientia*, & *Intellectio*: alia productionem notionalem, ut *dicere*, & *loqui*: alia terminum productum, ut *Verbum*: at verò in processione per volitionem, cum sit inopia vocum, propter quam terminus productus caret nomine proprio, ideo necessitate cogente, illud accipit mutuum, appellaturque *amor*, *dilectio*, *affectio*, *impulsus*, aut *inclinatio* ad rem amatam.

150. Difficultas 3. Utrum, & quo sensu dicatur à Sanctis Patribus, Patrem, & Filium diligere se Spiritu sancto? Dico 1. Hæc: *Pater, & Filius diligunt se Spiritu Sancto*: eodem modo accipienda est, quo illa: *Pater intelligit Verbo*: de qua supra; sicque utraque solum per appropriationem dicitur vera. Pater, quia hæc: *Pater intelligit Verbo*: solum per appropriationem potest esse vera, si sensus sit: *Verbum ex vi sue processionis formaliter est ipsa Intelligentia, seu Sapientia, qua Pater intelligit, seu sapit*: ergo sic etiam vera erit illa: *Pater, & Filius diligunt se Spiritu Sancto*: si sensus sit: *Spiritus Sanctus ex vi sue processionis formaliter est ipse Amor, quo Pater, & Filius se diligunt*; quod est verum. Advertes tamen, hunc loquendi modum esse magis usitatum apud Sanctos Patres loquentes de Spiritu Sancto, quam loquentes de Verbo, sicque cautius de Verbo proferenda est illa: *Pater intelligit Verbo*: quam de Spiritu sancto hæc: *Pater, & Filius diligunt Spiritu Sancto*.

151. Dico 2. In proprio sensu sicut hæc: *Pater intelligit Verbo*: non est vera: ita vera non est hæc: *Pater, & Filius diligunt se Spiritu Sancto*. Probatur primò, quia sicut Pater non potest intelligere, nisi

per rationem formalem intelligendi; ita Pater, & Filius non possunt diligere, nisi per rationem formalem diligendi; alioqui posset dari effectus formalis sine causa formali, sed neque Verbum est Patri ratio formalis intelligendi; neque Spiritus Sanctus est Patri, & Filio ratio formalis diligendi: alioqui non ex fecunditate, sed ex indigentia intelligendi, & amandi producerentur; ergo sicut non est vera hæc: *Pater intelligit Verbo*: neque vera erit illa: *Pater, & Filius diligunt Spiritu Sancto*.

Confirmatur, quia ut se habet intelligere ad intelligentem, & producentem per Intellectum; ita se habet diligere ad diligentem, & producentem per voluntatem: & sicut *Verbum* est terminus productionis, & non aliter comparatur ad Patrem; ita *Spiritus Sanctus* est terminus sue productionis, & non aliter ad Patrem, & Filium comparatur; sed Pater non intelligit verbo, sive termino producto; ergo neque Pater, & Filius diligunt Spiritu Sancto, sive termino spirato.

Probatur secundò, quia ideo hæc: *Pater intelligit Verbo*: sive, *Pater est Sapiens sapientia genita*; non est vera, quia *intelligere*, huc sapere dicit aliquid in Patre; Pater autem nihil recipit à suo genito, neque formaliter, neque effective, quas habitudines potest significare ablativum illud: *Verbo*, seu *sapientia genita*; sed hæc eadem ratio eisdem terminis, & cum eadem certitudine applicari potest ad Spiritum Sanctum, & dilectionem; siquidem etiam *diligere* dicit formalem perfectionem, & intrinsecam, quam Pater, & Filius nullo modo possunt habere ab Spiritu sancto; ergo &c.

Difficultas 4. Ex quarum rerum Amore per se, & formaliter procedat Spiritus Sanctus? Dico 1. Pater, & Filius amando suam Divinitatem producant Spiritum Sanctum, sicque Spiritus Sanctus per se, & formaliter procedat ex amore Essentiæ Divinæ. Est certa, & communis. Probatur, quia Pater cognoscendo suam Essentiam producit Verbum; ergo illam amando producit Spiritum Sanctum; sicut enim Verbum non producit ibi ex indigentia intelligentis, sed ex fecunditate, ita & Amor; neque enim Amor Divinitatis in sua quasi specie est minus fecundus, quam est Intellectio ejusdem Divinitatis in sua.

Dico 2. Spiritus Sanctus procedit etiam per se, & formaliter ex amore trium Divinarum Personarum. Est etiam communis apud Doctores, qui sentiunt Verbum Divinum procedere ex Cognitione totius Trinitatis, ut diximus supra 4. 7. ad num. 300. Probatur, quia Verbum procedit per perfectam Intellectionem, in qua, ut talis sit, & comprehensiva, includitur cognitio non solum Essentiæ Divinæ, sed etiam Personarum; ergo etiam Spiritus Sanctus procedet per Amorem Dei perfectissimum, qui ut talis sit, & quasi comprehensivus, debet esse Amor, non solum Essentiæ, sed etiam Personarum.

Confirmatur primò, quia in Deo non solum est bonitas essentialis, quæ consistit in Essentiâ & Attributis, sed etiam personalis, quæ consistit in Personalitatibus, quæ secundum proprium conceptum sunt perfectiones substantiæ Divinæ, & ipsarum Personarum, quas constituunt; ergo Amor Dei perfectus, & adæquatus, ex quo procedit Spiritus Sanctus, propriè, & per se tendit, non solum ad Essentiam, sed etiam ad Personas. Secundò, quia sicut in Deo est aliquid reale esse Deum, & esse Trinum,

Trinum, ita in Amore Dei debet esse aliquid reale, & intrinsecum tendere non solum in Naturam Dei, sed etiam in Personas; ergo Spiritus Sanctus, qui formaliter procedit ex Amore Dei perfectissimo, quatenus perfectus est, procedit etiam formaliter ex Amore Personarum.

157. Dico 3. Spiritus Sanctus procedit etiam per se formaliter ex Amore spirationis activæ. Ita P. Soar. lib. 11. de Trinit. cap. 2. n. 5. Probatur, quia Pater, & Filius producant Spiritum Sanctum ex Amore perfectissimo Divinitatis; sed spiratio activa pertinet ad comprehensivum, seu totalem Amorem Divinitatis; neque enim hæc totaliter amaretur, nisi omnia, quæ in ipsa formaliter sunt, simul amarentur; ergo illum producant ex amore omnium relationum realium, quæ in ipsa sunt. Confirmatur, quia Pater, & Filius producant Spiritum Sanctum ex amore ipsius Spiritus Sancti, ut spirati; ergo etiam ex amore sui ipsorum, ut spirantium; consequenterque ut habentium ad ipsum realem respectum.

158. Dico 4. Spiritus sanctus procedit per se, & formaliter ex amore creaturarum possibilem; non ita tamen ex amore creaturarum futurarum, & existentium. Ita Doctores supra citati asserentes, Verbum Divinum procedere per se formaliter ex cognitione creaturarum possibilem, non tamen futurarum, & existentium. Probatur prima pars, quia sicut Verbum Divinum procedit per se, & formaliter ex cognitione perfectissime comprehensiva, ita etiam sic procedit Spiritus sanctus ex amore perfectissime comprehensivo; sed cognitio illa, ut talis sit, debet esse cognitio etiam creaturarum possibilem, ut supra diximus; ergo etiam, ut talis sit hic amor, debet esse amor etiam creaturarum possibilem; consequenterque Spiritus Sanctus ex tali amore formaliter procedit.

159. Confirmatur primò, quia sicut cognitio illa, ut comprehensiva possibilem, dicit perfectionem intrinsecam Deo, absolutam, & simpliciter simplicem, ita etiam hic amor, ut comprehensivus possibilem, dicit perfectionem Deo intrinsecam, absolutam, & simpliciter simplicem; sed Verbum Divinum procedit per se, & formaliter ex illa cognitione, quia perfectissima; ergo etiam Spiritus Sanctus sic procedit ex hoc amore, quia perfectissimus. Secundò, quia amor possibilem in Deo est actus tam necessarius, quam est ipse Deus; ergo nihil desideratur, quominus formaliter includatur in origine Spiritus Sancti.

160. Probatur 2. pars primò, quia amor liber in Deo, qualis est amor creaturarum existentium, quatenus est amor talium objectorum, est in Deo contingenter; ergo non potest esse formalis origo Personæ Divinæ, quæ maximè necessariò existit. Confirmatur, quia Verbum Divinum non procedit formaliter ex scientiâ liberâ visionis, quia cum potuisset non esse in Deo, etiam potuisset non esse ipsum Verbum, quod non est dicendum; ergo ob eandem rationem Spiritus sanctus non procedit formaliter ex amore libero creaturarum existentium.

161. Probatur secundò, quia origo Spiritus Sancti, cum tota sit realis, & intrinseca Deo, amor objecti, per quem ille producitur, debet etiam esse formalitas positiva, & Deo intrinseca; sed amor rerum existentium, quatenus talium objectorum est, non importat aliquod esse reale intrinsecum Deo, sed solam connotationem extrinsecam, quæ potuisset non esse; nihil autem reale, & intrinsecum Deo, potest non esse, cum necessariò sit; ergo

amor rerum existentium, prout talium objectorum est, non est talis, ut per illum possit Spiritus Sanctus formaliter procedere. Argumenta, quæ contra præcedentes Conclusiones adduci poterant, videri possunt supra d. 7. à n. 331. & 373.

SECTIO VII.

An Spiritus Sanctus propriè, & personaliter sit donum?

162. T intelligamus qualiter Spiritus Sanctus donum sit, prius intelligere debemus quid sit donum. D. Thom. 1. p. q. 38. art. 2. cum Philosopho lib. 4. Topico. cap. 4. ita donum definit: Est irreddibilis donatio: id est liberalis, orta ex amore, & benevolentia, sine onere alicujus solutionis; sicque excluduntur à ratione doni omnia, quæ donantur titulo oneroso, aut ex metu, & necessitate; siquidem, quod donum est, liberaliter dari debet. Hinc est, quod Essentia Divina, quæ Pater dat Filio per generationem, & Filius cum Patre dant Spiritui Sancto per spirationem, non possit dici propriè donum respectu harum Personarum; siquidem eis communicatur ex necessitate, ut rectè notant Durand. in 1. dist. 18. q. 1. Marfil. q. 21. art. 1. Canar. P. Molin. hic q. 38. P. Arrub. d. 134. cap. 1. n. 2. Neque obstat D. Hilari. lib. 8 de Trinit. ubi vocat Essentiam Divinam donum, quod Pater Filio confert; siquidem ibi accipit vocem donum latè, & impropriè, solum pro bono alteri communicato. Ex adducta definitione.

163. Advertes primò, particulam illam donatio non accipi pro actione donandi; neque enim de ratione doni est, quod actu detur, nam hoc pertinet ad actualem donationem, quæ donum non est; sed quod sit donabile, sicque accipi pro re donata, aut donabili alteri liberaliter; sic enim dicimus Regem habere dona, quæ conferat, licet non dum actu illa contulerit, ut benè ad rem præsentem declarat D. Aug. lib. 15. de Trinit. cap. 15. dicens aliter intelligi cum dicitur donum; hoc enim potest esse antequam detur; & aliter cum dicitur donatum, quod nullo modo dici potest, nisi datum fuerit.

164. Advertes secundò, donum tria importare, nempe rem ipsam donatam, aut donabilem, respectum ad donantem, & respectum ad eum, cui donatur: Unde hic est: Dubium 1. An donum necessariò, ut tale sit, debeat distinguere realiter à persona donante? Negative. Ita cum communi Durand. in 1. dist. 18. q. 1. Marfil. q. 21. art. 1. notabil. 4. Canar. P. Mol. 1. p. q. 38. art. 1. Capreol. in 1. dist. 18. q. 1. P. Arrub. d. 134. cap. 1. num. 4. & alii. Probatur primò ex D. Thom. 1. p. q. 38. art. 1. ad 1. ubi docet, tres posse esse modos, quibus aliquid potest esse alicujus, quorum unum dicit esse per identitatem, additque hoc modo, donum non distinguere à donante; ergo videtur sentire, non esse de ratione doni sic distinguere à donante.

165. Probatur secundò, quia donum est res, quæ datur liberaliter; sed res data potest esse sine distinctione reali à dante; ergo & donum. Probatur minor, quia Joan. 5. Pater dicitur dare Filio vitam, quam habet in semetipso. Et Joan. 10. Pater inquit Christus Dominus, quod dedit mihi, majus omnibus est: quæ verba de Natura communicata Filio explicat Concil. Later. cap. damnamus de sum. Trinit. vita autem, sive Natura, quam Pater dat, & communicat Filio, non distinguitur realiter ab ipso Patre; ergo

ergo non est de ratione rei data; sicque neque de ratione doni, quod realiter distinguatur à donatore.

166. Dubium 2. An sit de ratione doni distinguere realiter à persona accipiente? Negativè. Probatur, quia ipsum esse creaturarum, quod Deus liberaliter confert ipsis creaturis, dici potest *donum*; & tamen ab illis realiter non distinguitur; ergo &c. Hinc inferitur primò, ad rationem doni satis esse, quod *donum* distinguatur aut à donatore; aut ab illo, cui donatur. Secundò de ratione doni in communi non esse, ut relatione reali referatur ad personam dantem, aut accipientem, quia potest ab una, aut altera non distinguere; sed satis esse ad alterum eorum sic referri; licet quando ab utroque distinguatur, ad utrumque sic referatur.

167. Advertes tertio inter omnia dona, ipsum amorem, ex quo oritur liberalis beneficentia, speciali modo, & quasi per Antonomasiā appellari *donum*; siquidem est primum donum, quod in liberali beneficentia necessariò reperitur. Advertes quartò, (cùm sit de essentia doni, ut sit ejus, à quo donatur, & fieri possit illius, cui donatur,) tribus modis aliquid esse alicujus: Primò per dominium, & subjectionem, qui modus doni non potest habere locum in Personis Divinis ad intra. Secundò per originem; sic enim Persona producta dicitur esse producentis. Tertio per identitatem, qui modus etiam non repugnat in Personis Divinis. His positis,

168. Dico 1. Ratio doni propriè Deo convenire potest. Probatur, quia Deus est maximè liberalis, & creaturis rationalibus multis modis communicabilis, nempe per unionem hypostaticam, gratiam, & gloriam, idque non propter compensationem, aut commodum suum, sed nostrum; ergo &c.

169. Dico 2. Ratio doni in communi respectu creaturarum potest convenire Deo essentialiter, & communiter tribus Personis. Ita P. Molin. cit. P. Arrub. cit. Probatur, quia Deus, & quælibet Persona potest seipsam dare liberaliter creaturis, & hoc illis convenit ratione Deitatis; ergo ratio doni, nempe quod est dantis per identitatem, Deo ut sic, & tribus Personis potest convenire. Confirmatur ex D. Aug. lib. 15. de Trinit. cap. 19. ubi dicit Spiritum Sanctum sic esse *donum*, ut etiam se ipsum det, ut Deus; ergo sicut quælibet Persona potest seipsam dare, ita & donare.

170. Dico 3. Ratio doni, quod est alterius dantis, non per identitatem, sed per originem, convenit duabus Personis, nempe Filio, & Spiritui Sancto. Probatur tùm ex illo Isai. 9. *Filius datus est nobis*. Et Joan. 3. *Ut Filium suum Unigenitum daret*: tùm ex definitione doni: tùm etiam ex origine passiva, quæ convenit duabus Personis; ergo &c.

171. Dico 4. Esse primum *donum* ex vi suæ processionis formaliter est proprium solius Spiritus Sancti. Ita Magist. in 1. dist. 28. D. Thom. 1. p. q. 38. art. 2. & in 1. dist. 28. q. 1. & 2. Alexand. 1. p. q. 64. memb. 1. & Albert. 1. q. 36. memb. 2. D. Bonav. in 1. dist. 18. art. unico q. 4. & 5. Richard. Hervaeus. Aureol. Argentin. Ocham. Gabr. Major. Marsil. Capreol. & alii, quos citat, & sequitur P. Ruiz d. 75. de Trinit. sect. 1. n. 9. P. Soar. lib. 11. de Trinit. cap. 4. num. 6. P. Vasq. 1. p. d. 153. cap. 2. n. 8. P. Tanner. d. 4. q. 4. dub. 4. n. 12. P. Arrub. d. 134. cap. 1. num. 9. P. Amicus d. 27. sect. 7. n. 151. P. Praposit. 1. p. q. 38. n. 2. P. Molin. 1. p. q. 38. d. unica. P. Arriaga 1. p. d. 53. sect. 3. n. 17. & alii.

Probatur primò ex Scriptura, & Sanctis Patribus, nam Actor. 2. specialiter Spiritus Sanctus vocatur *donum*: *Accipietis*, inquit, *donum Spiritus Sancti*. Et Actor. 8. *Quoniam*, ait, *donum Dei eximasti pecuniā possidere*: ubi loquitur de Spiritu Sancto. Et Ecclesia Spiritum Sanctum appellat: *Donum Dei altissimi*. Et D. August. lib. 7. de Trinit. cap. 4. *Spiritus Sanctus*, inquit, *propriā significatione, quā etiam donum Dei dicitur, nec Pater, nec Filius est*. Ubi notandum est verbum *propriā significatione*. Et lib. 4. cap. 20. *Sicut natum esse*, ait, *est Filio à Patre esse, ita Spiritum Sanctum donum Dei esse, est à Patre, & Filio procedere*. Hoc idem significant D. Nazianz. orat. 37. n. 72. D. Basil. lib. 5. contr. Eunom. cap. 7. D. Chrysost. tom. 3. serm. 2. in Pentecost. D. Athan. orat. 1. contr. Arianos. D. Amb. D. Cyril. D. Isidor. & alii apud P. Ruiz cit.

Probatur secundò, quia *donum* propriè, ut diximus, est *donatio irredibilis*, seu gratuita sine spe, sive intentione retributionis, cujus fons est amor; ergo cùm *donum* ex amore tanquam ex fonte soleat proficisci, imò ipse amor sit primum quasi *donum*, ex quo reliqua per extrinsecam denominationem dicuntur dona, rectè, & propriè tribuitur illi Personæ, quæ & amor est, & ex amore procedit; sed solus Spiritus Sanctus ex vi suæ processionis formaliter est Amor, & ex amore procedit, utpotè qui solus procedit formaliter per voluntatem; ergo solus propriè est, & dicitur *donum*. Confirmatur, quia inter Personas Divinas, solus Spiritus Sanctus ita est *donum*, ut non sit etiam donans aliam Personam; ergo solus ille propriè est *donum*.

Probatur tertio, quia quod convenit uni Personæ, & non aliis, dicitur illius proprium constitutum, & distinctivum; sed ratio doni, prout diximus, soli convenit Spiritui Sancto; licet enim quælibet alia Persona sit etiam primum *donum*, quatenus quælibet alia est amor essentialis, qui potest liberè versari circa creaturas, nulla tamen alia præter Spiritum Sanctum, est amor ex vi suæ processionis formaliter; ergo solus Spiritus Sanctus est primum *donum* ex vi suæ processionis productus ut *donum* creaturarum, quibus donari potest.

Oppositum tenet Durand. in 1. dist. 18. q. 1. ubi negat, *donum* convenire Spiritui Sancto propriè, sed tantum appropriatè; pro quo: Argues 1. *Donum*, ut ex illius definitione constat, est liberalis, & gratuita donatio; sed nulla Persona in Divinis procedit liberè, & gratuito, sed necessariò, & naturaliter; ergo nulla propriè est *donum*. Resp. Spiritum Sanctum non dici *donum* formaliter per communicationem ad intra, quæ est necessaria, sed per communicationem aptitudinalem ad extra, quæ est libera, fundaturque in ipsa communicatione ad intra; nisi enim procederet ut distincta Persona ad intra ab ipso principio producente, non posset habere rationem doni ad extra liberaliter communicabilis.

Argues 2. Inter *donum*, donatorem, & cui donatur debet intercedere distinctio realis, ut constat ex Philosopho loco supra citato; nam *donum* alicujus *donum* dicitur; sed Spiritus Sanctus, licet sic distinguatur à Patre, & Filio, à quibus procedit; non ita tamen distinguitur à se ipso quatenus *donum* accipit; ergo &c. Respondeo Spiritum Sanctum, licet non distinguatur à seipso, respectu cujus non est, cui datur, sed quod datur, sive *donum* ipsum formaliter aliis communicabile, distinguere tamen à creaturis, quæ sunt terminus, cui

cui hoc donum est liberaliter communicabile.

177. Argues 3. Si Spiritus sanctus esset propriè donum, aut tale esset respectu sui ipsius; & hoc non; nullum enim dicitur donum respectu sui: aut tale esset respectu Filii, quatenus scilicet datur à Patre in donum Filio; & hoc etiam non; siquidem inter dantē, & cui datur debet intercedere distinctio realis; inter Patrem autem, & Filium in ratione spirantis, seu dantis Spiritû nulla datur realis distinctio: aut tale esset respectu Patris, quatenus scilicet datur à Filio Patri per mutuum amorem; & hoc etiam non; tùm ob assignatam rationem: tùm etiam quia si Spiritus Sanctus diceretur dari Patri à Filio, aut è contra propter solam Essentia identitatem, & Personarum circumfessionem, eodem modo ob eandem rationem dici posset, Patrem, & Filium dari Spiritui Sancto; ergo &c.
178. Respondeo primò cum Henrico in sum. p. 2. art. 61. q. 10. Ocham. & Gabr. in 1. dist. 18. negando minorem quoad duas ultimas partes; dicunt enim Spiritum sanctum dici donum respectu Patris, & Filii, quatenus à Patre datur Filio per impensum amorem, & à Filio datur per repensum amorem Patri, ut subsistat in eadem numero Natura. Non placent, quia eodem modo dici posset, Filium dari in donum Spiritui Sancto; siquidem etiam Filius producit à Patre, ut subsistat in eadem Natura cum Spiritu sancto. Respondeo secundò negando majorem; est enim Spiritus Sanctus donum solum respectu creaturarum, quibus tantum est liberaliter communicabile.
179. Argues 4. Si Spiritus sanctus esset propriè donum; aut tale diceretur respectu principii, à quo per originem, ut per donationem accipit esse; & hoc non; nam etiam Filius sic per originem accipit esse à Patre: aut respectu creaturarum, quibus donari potest; & hoc etiam non; siquidem de facto Filius datus est nobis, non solum per gratiam, & merita, sed etiam per Unionem Hypostaticam; ergo non solum Spiritus Sanctus est donum; consequenterque hoc non est illius proprium.
180. Respondeo ex supra dictis constare, cur potius Spiritus Sanctus, quam Filius, habeat formalem rationem doni; quia scilicet solus Spiritus Sanctus, & non Filius, procedit formaliter, ut Amor, qui est primum donum, & ipsa formalis ratio donandi, à qua omnia alia, quæ donantur, denominantur dona formaliter.
181. Argues 5. Proprietas constitutiva, & distinctiva Spiritûs Sancti est unica tantum; sed hæc est spiratio passiva; ergo non est donatio, prout est diversa ab spiratione passiva; consequenterque ratio doni non est nota Characteristica Spiritûs sancti. Respondeo distinguendo majorem: est unica tantum formaliter; concedo majorem: virtualiter, & secundum conceptus explicitos, & inadæquatos; nego majorem: ratio autem doni constituit Personam Spiritûs Sancti inadæquate; sicut ratio Imaginis constituit Personam Filii: non tamen illam constituit ratione connotati, quod dicit in obliquo, sed ratione fundamenti, quod dicit principaliter, & in recto; hoc autem est ipsa spiratio passiva, ut apta nata liberaliter communicari, quæ solum secundum conceptum explicitum, & inadæquatum distinguitur sub ratione doni ab ipsa spiratione passiva.
182. Instabis: Aut donatio sumitur passivè pro ipsa processione passiva Spiritûs Sancti; & sic recurrit cum illa: aut activè pro actuali, vel aptitudinali donatione, quâ Spiritus Sanctus donatur, vel est

Tom. I.

aptus alteri donari; & sic cum donatio activa, & passiva sint relationes oppositæ, non minus quam spiratio activa, & passiva, eadem Persona constitueretur relationibus oppositis; sed hoc implicat; ergo & illud, ex quo sequitur. Respondeo donationem, quâ Spiritus sanctus procedit à Patre, & Filio, & quâ donabilis est creaturis non recurrere, nisi secundum conceptus implicitos, & inadæquatos, prout diximus; non autem secundum explicitos, & etiam inadæquatos: neque prout sic sunt relationes oppositæ: tùm quia sunt respectu diverforum; prior enim est respectu principii spirativi; posterior verò respectu creaturarum; respectu autem diverforum non implicat in eodem subiecto relationes oppositæ; sic enim in eodem Petro possunt esse & relatio genitoris respectu unius, & relatio geniti respectu alterius: tùm etiam, quia prior relatio est realis, & secundum esse; posterior autem est relatio rationis, & secundum dici.

Argues 6. Omne donum dicitur per ordinem ad possessorem; donum enim alicujus possessoris est donum; sed possessio correlativè respicit subjectionem; hæc autem dicit imperfectionem non admittendam in Deo; ergo neque admittenda est in Deo ratio doni. Respondeo distinguendo majorem: dicitur per ordinem ad possessorem, vel dominio, vel origine; concedo majorem: solum dominio; nego majorem: at verò Spiritus sanctus est Patris, & Filii donum, non dominio, cui tantum respondet subiectio, sed origine, cui tantum respondet origo passiva in ipso dono originato.

Argues 7. Quidquid est proprium, & personale Spiritui Sancto, convenit ab æterno, & necessariò; sed non ita ei convenit esse donum; siquidem Deus liberè potuit decernere ab æterno, nulli creaturæ rationali donare Spiritum sanctum; ergo Spiritus sanctus potuit non esse donum ab æterno, neque necessariò; ac proinde id non est illius proprium, neque personale. Respondeo negando minorem: adhuc enim Spiritus sanctus in facta suppositione esset donum per intrinsecam aptitudinem, ut donetur, in qua consistit realis, & intrinseca ratio doni, ut supra diximus.

Instabis: Spiritus sanctus ex D. Isidor. lib. 7. Etymolog. cap. 3. In tantum, inquit, donum Dei est; in quantum datur eis, qui per eum diligunt Deum; sed non datur necessariò, nec ab æterno; ergo ab æterno, & necessariò non est donum. Respondeo sicut apud Dialecticos verba in definitionibus non dicunt actum, sed aptitudinem; ita apud Theologos plerumque doctrinalia verba Sanctorum, secundum subiectæ rei exigentiam, non significant actum, sed aptitudinem, in quo sensu intelligendus est D. Isidor. nempe Spiritum sanctum esse donum in quantum suapte quidditate dari potest.

Inferes: Ergo quælibet creatura appellari potest donum; siquidem quælibet habet posse donari; consequenterque id non est proprium solius Spiritûs Sancti. Respondeo negando illationem; nulla enim creatura habet ab intrinseco primam radicem donabilitatis, quam habet Spiritus Sanctus, prout supra diximus; sed aptitudo creaturis conveniens consistit in denominatione prorsus extrinseca donationis possibilis, per quam à Deo, aut ab alio possessore donari potest.

Argues 8. Missio non est proprietas personalis Spiritûs sancti, aut Filii; ergo neque talis erit donabilitas respectu Spiritûs sancti; sicut enim hæc primariò dicit ordinem ad donatorem, secundariò autem ad creaturas quibus donatur; ita etiam Missio primariò dicit ordinem ad Mittentem;

Eccc

tem;

tem, secundariò autem ad creaturas rationales, ad quas Persona Divina mittitur. Respondeo cum *P. Ruiz cit. sect. 4. n. 7.* (dato, quod *Misibilitas* non sit proprietas personalis respectu Filii, de quo infra) nõ idè esse, quia in Filio non est realis formalitas præter ipsam formalitatem processionis, sed quia *Misibilitas* in Filio est denominatio extrinseca, sicut est ejus donabilitas, prout supra diximus: at verò in Spiritu sancto *Misibilitas*, nihil est aliud formaliter, quàm donabilitas; constat enim ex Novo Testamento, Spiritum Sanctum donari, quando mittitur, & ad illas Personas mitti, quibus donatur. Hæc interim, infra enim dicemus: An, & quomodò *Misio* conveniat aliquibus Personis Divinis.

SECTIO VIII.

Resolvuntur aliquæ difficultates circa præcedentem doctrinam.

188. **D**IFFICULTAS I. Utrum Spiritus Sanctus habeat propriam rationem doni, non solum ex amore essentiali, sed etiam notionali? Affirmativè. Ita *P. Soar. lib. 11. de Trinit. cap. 4. n. 7. P. Arrub. d. 134. cap. 2. P. Prepos. t. p. q. 38. n. 3. P. Amicus d. 27. n. 160.* & alii. Probatur, quia Verbum habet propriam rationem Imaginis ex Intellectione essentiali simul & notionali, ut supra diximus d. 7. à n. 249. ergo etiam Spiritus sanctus habebit propriam rationem doni ex Amore essentiali simul, & notionali.

189. Confirmatur primò quoad amorem essentialem, quia Spiritus sanctus constituitur in ratione doni per donabilitatem, quæ includit respectum ad creaturas; sed hunc respectum habet ratione essentiali, ergo ratione Amoris essentialis habet esse donum. Confirmatur secundò quoad amorem notionalem, quia sicut Imago requirit distinctionem realem ab exemplari, à quo procedit, ita donum ab auctore, à quo donatur, ut patet ex illius definitione, de qua supra, & ex *D. August. lib. 5. de Trinit. cap. 14.* dicente, donum esse id, quod refertur ad eum, qui dedit, & ad eos, quibus datur, sicque duplicem requirere distinctionem, & ab eo, à quo donatur, & ab eo, cui datur; sed amor essentialis non distinguitur à Patre, & Filio, qui sunt donatores hujus doni; ergo Spiritus sanctus non potest ab eo solo habere propriam rationem doni, sed ab eo, prout completur amore notionali passivo, qui à Patre, & Filio realiter distinguitur; consequenterque ab utroque simul habet rationem doni.

190. Dices I. Spiritus sanctus indè habet propriam rationem doni, undè habet, ut sit liberaliter donabilis creaturis; sed id habet ex solo amore essentiali, qui solus est liber; amor enim notionalis est necessarius; ergo &c. Respondeo distinguendo majorem: undè habet, ut sit liberaliter donabilis creaturis formaliter; concedo majorem: effectivè; nego majorem: licet autem Spiritus sanctus sit liberaliter donabilis effectivè ab amore essentiali, quatenus solus hic est principium donandi ad extra omnia dona creata, cum quibus per modum primi doni, & rationis formalis donandi, donatur ipse amor: est tamen donabilis formaliter per amorem notionalem, quatenus solus hic illum realiter distinguit ab ipso donatore.

191. Instabis: Spiritus sanctus habet, ut sit liberali-

ter donabilis effectivè ab amore essentiali; ergo ab illo habet propriam rationem doni, & non ab amore notionali, à quo id habet formaliter, cum non detur major ratio. Respòdeo negando consequentiam; major ratio est, quia donum non est tale formaliter per respectum extrinsecum, sed per proprietatem intrinsecam; cum igitur respectus ad efficiens sit extrinsecus, non potest illo constitui in propria ratione doni, sed per proprietatem, & relationem intrinsecam, licet cum ordine ad extrinsecum donatorem.

Dices 2. Id constituit Spiritum sanctum donum formaliter, quod est tanquam ratio donandi simul cum re ipsa creata; sed hic est solus amor liber; siquidem hic solus dari potest per modum libertæ terminationis ad extra; ergo &c. Respondeo negando minorem; ad cujus probationem dicimus, quod sicut donum duo requirit essentialiter, nempe liberam donabilitatem, & realem distinctionem à donatore; ita ab utroque amore, tam essentiali, & libero, quàm notionali, & necessario, habet veram, & propriam rationem doni.

Difficultas 2. Utrum Spiritus Sanctus dici possit *Nostrium donum, Noster Spiritus*? Advertes primò, pronomina *Nostrium*, & *Meum* dicere habitudinem causæ, aut effectus in eo, de quo dicuntur, ut *Hic est meus pater: Hic est meus filius*; primum enim dicit habitudinem principii, secundum autem effectus. Secundò, cum quatuor sint causarum genera, quadruplicem habitudinem causæ, totidemque effectus importare posse hujusmodi pronomina in eo, de quo prædicantur, nempe *Efficientis*, ad quam reducitur, *Exemplaris*, *Finalis*, *Materialis*, & *Formalis*. His positis.

Conclusio sit: In Divinis ea nomina possunt admittere pronomina *Meum*, & *Nostrium*, quæ important habitudinem causæ efficientis, & finalis; non autem quæ important habitudinem causæ materialis, aut formalis, aut termini ad suum principium. Est certa, & universalis regula, quam tradunt *D. Thom. in 1. dist. 18. q. 1. art. 5. D. Bonav. q. ult. P. Amicus d. 27. num. 165.* & alii. Probatur, quia ut pronomen verè de aliquo dici possit, debet de eodem verificari secundum illum respectum, & habitudinem, quam ex propria notione importat; alioqui non verè, sed falsò diceretur; sed solum prout sic verificabitur in Divinis, si adjungatur nominibus importantibus habitudinem causæ efficientis, & finalis, non autem importantibus habitudinem causæ materialis, aut formalis, aut termini ad suum principium; ergo &c.

Hinc colliges primò, verè dici posse: *Deus, Pater, & Creator noster*; siquidem hæc nomina important respectu nostri habitudinem causæ efficientis. Similiter de Filio: *Noster Salvator, Redemptor, Magister, Legislator*: non autem *Noster Filius, Verbum, Imago*; siquidem priora dicunt habitudinem principii: posteriora autem termini ad principium; *Filius* enim refertur ad Patrem; *Verbum* ad proferentem; *Imago* ad producentem, seu experimentem. Item de Spiritu Sancto dici potest, quod sit: *Noster Spiritus, Donum, Sanctificator, Rector, Custos*: non autem: *Noster Spiritus Sanctus, Amor, Spiratus, Notionalis*: illa enim dicunt habitudinem principii; hæc autem termini ad principium.

Dices: De Spiritu Sancto verè dicitur: *Noster Spiritus*; ergo etiam sic dicitur: *Noster Spiritus Sanctus*. Respondeo negando consequentiam; diversa ratio est, quia ex *D. Thom. cit.* nomen *Spiritus*

Spiritus Sanctus impositum est ad significandam relationem termini ad principium spiritivum: at verò nomen *Spiritus* ex propria notione potest admittere habitudinem principii ad terminum, ut patet ex illo Joan. 3. *Spiritus ubi vult, spirat.*

127. Colliges secundò, nomina, quæ significant perfectiones divinas in abstracto, non posse admittere pronomina *Meum*, & *Nostrium*; quia ex modo significandi dicunt habitudinem causæ formalis, sicque verè non dicitur: *Deitas*, *Æternitas*, *Immensitas nostra*. Undè si aliquando à Doctoribus usurpantur huiusmodi locutiones, ut de Christo Domino dicitur 1. Cor. 1. *Factus est nobis Sapientia, iustitia, Sanctificatio, Redemptio*: intelligendæ sunt exemplariter, & effectivè, non autem formaliter.

128. Difficultas 3. Quid reale, ac proprium significant nomina metaphoricè Spiritus Sancti? Præter nomina, quæ propriè Spiritui Sancto tribuuntur, de quibus hæcenus, aliqua sunt nomina ex Sacris litteris deprompta, quæ etiam Spiritui Sancto accommodantur metaphoricè, ejusmodi sunt, *Digitus Dei*, *Mens*, *Facies*, *Complementum*, *Signaculum*, *figillum*, *odor*, *virtus*, *qualitas*, *Aqua*, *Ignis*, & similia: quæstio igitur est, an huiusmodi nomina intelligenda sint metaphoricè de Spiritu Sancto: & quid illa significant? pro quibus:

129. Dico 1. Hoc nomen: *Digitus Dei*: metaphoricè significat Spiritum Sanctum. Patet, quia quod Christus Dominus dicit Mat. 12. 28. *Si ego in Spiritu Dei ejicio demones*: idè omninò sic refertur Luc. 11. 20. *Si in digito Dei ejicio demonia*. Undè colligunt Sancti Patres, ubicumque Scriptura nominat *digitum Dei*, Spiritum Sanctum intelligi, ut Exod. 8. *Digitus Dei est hic*: Et Deuter. 9. *Tabulas lapideas scriptas digito Dei*. Et ex illo probat Divinitatem Spiritus Sancti D. Amb. lib. 7. in Luc. cap. 11. Et illius consubstantialitatem, & processione à Patre per Filium significari per metaphoram *digiti* notavit D. Cyril. lib. 13. *Theaur. cap. 2*. Significari etiam illius virtutem operatoriam observavit idem D. Cyril. & D. Amb. locis cit. Deindè significari pluralitatem gratiarum sub unitate Spiritus docuit D. August. lib. 2. *quest. 9. 17*. Et in Psal. 143. vers. 1. qui videri possunt apud P. Ruiz d. 73. sect. 1.

200. Dico 2. Hæc nomina *Mens*, *Facies*, *Complementum*, & *Signaculum*, etiam metaphoricè dicuntur de Spiritu Sancto. Patet, quia 1. Cor. 2. dicit D. Paul. *Nos autem sensum Christi habemus*: ubi *sensus* idem est, quod *Mens*, & Apostolum hoc loco intelligere Spiritum Sanctum exposuit D. Cyril. lib. 13. *Theaur. cap. 2. & 3.* & D. Greg. Nyssen. *Epist. contra Apollinar.* Nomen *Facies*, licet magis congruat Filio, ut supra diximus, etiam per metaphoram dicitur de Spiritu Sancto ex illo Psal. 138. *Quò ibo à spiritu tuo, & quò à facie tua fugiam*. Ubi D. Cyril. lib. 13. *Theaur. cap. 2*. Spiritum Sanctum, inquit, *faciem Patris* appellat. Similiter esse *Complementum Trinitatis* scribit idem D. Cyril. lib. 14. *Theaur. cap. 3.* & D. Basil. lib. de Spirit. Sanct. cap. 18. Et *vinculum Trinitatis*, & *signaculum confessionis* appellat D. Epiphani. *heres. 62*.

201. Dico 3. Spiritus Sanctus dicitur etiam metaphoricè *figillum*, *unguentum*, & *odor*. Patet, quia *figillum* vocatur à Sanctis Patribus, quatenus gratiæ caractere sigillat electos, ut docet D. Greg. Nyssen. lib. de Trinit. ad Eustachium, & D. Cyril. lib. 13. *Theaur. cap. 3.* Et D. Athan. *Epist. ad Serapion*, ubi adducit illud ad Ephes. 1. *In quo*

credentes, signati estis in diem redemptionis. Et adjungit: *Ipse Spiritus figillum, & unguentum est, in quo omnia ungitur, & signat Verbum*. Ubi etiam per nomen *unguentum* significat metaphoricè Spiritum Sanctum. Imò & *Epist. ad Serapion*. de eodem Spiritu Sancto sub nomine *unctionis*, & *odoris*, sic ait: *Hæc unctio*, inquit, *habitus est Filii, ut qui habet Spiritum dicat, Christi bonus odor sumus*. Idem habet *Dialog. 1. de Trinit.* & habet etiam D. Cyril. lib. 11. in Joan. cap. 1. & 2.

Dico 4. Spiritus Sanctus significatur etiam metaphoricè his nominibus: *Virtus*, *Qualitas*, *Aqua*, & *Ignis*. Patet, quia de Spiritu Sancto sic dicitur Luc. 1. *Virtus Altissimi obumbrabit tibi*. Et Luc. 24. *Quoad usque induamini virtute ex alto*. Et Luc. 4. *Regressus est Jesus virtute Spiritus in Galileam*. Et Act. 10. *Quomodo unxit eum Deus Spiritu Sancto, & virtute*. Et Rom. 15. *Ut abundetis in spe, & virtute Spiritus Sancti*; quibus similia sunt 1. Cor. 2. 4. ad Ephes. 3. 16. & 1. Thess. 1. 5. & in omnibus sub nomine *virtus* intelligitur Spiritus sanctus. Idem etiam habet D. Amb. lib. 2. de Spiritu Sancto cap. 1. & 2. Similiter sub nomine *qualitas* Spiritum sanctum significavit D. Cyril. lib. 13. *Theaur. cap. 3.* & lib. 6. *Dialog. de Trinit.* ibi: *Spiritus sanctus*, ait, *quasi qualitas Sapientis Divinitatis*.

Sub eadem metaphora vocatur Spiritus sanctus *Aqua*. Primò, quia sicut explet, id est appetitum boni Joan. 7. *Si quis sitit veniat ad me, & bibat*: Et infra: *Hoc autem dixit de Spiritu, quem accepturi erant credentes in eum*. Secundò, quia lavat. Ezech. 36. *Effundam super vos aquam mundam, & mundabimini*. Tertiò, quia extinguit ardorem concupiscentiæ. Isai. 55. *Omnes sitientes venite ad aquas*. Quartò, quia largè, & liberaliter diffunditur. Joan. 4. *Fiet in eos fons aquæ salientis in vitam æternam*. Dicitur etiam metaphoricè *Ignis*. Primò, quia inflammata caritatem. Secundò, quia purificat. Tertiò, quia transformat. De hoc Igne loquitur Christus Dominus Luc. 12. *Ignem veni mittere in terram*. Et Act. 2. *Apparuerunt illis dispersæ lingue, tanquam ignis*. Et Matt. 3. *Ipse vos baptizabit in Spiritu Sancto, & igni*.

DISPUTATIO IX. De Comparatione Personarum inter se.

SECTIO I.

Utrum inter Personas Divinas admittendus sit aliquis ordo prioritatis, & posterioritatis?

ADVERTENDUM hic est, prioritatem esse, aut numerationis, aut causalitatis, aut originis, aut durationis, aut excellentiæ. Non est hic sermo de prioritare numerationis; hæc enim cum sit extrinseca, sive à Patre, sive ab Spiritu Sancto incipias numerationem, certum est